

ELEMENTA
LINGVÆ
DACO-ROMANÆ
SIVE
VALACHICÆ

EMENDATA, FACILITATA, ET IN MELIO-
REM ORDINEM REDACTA

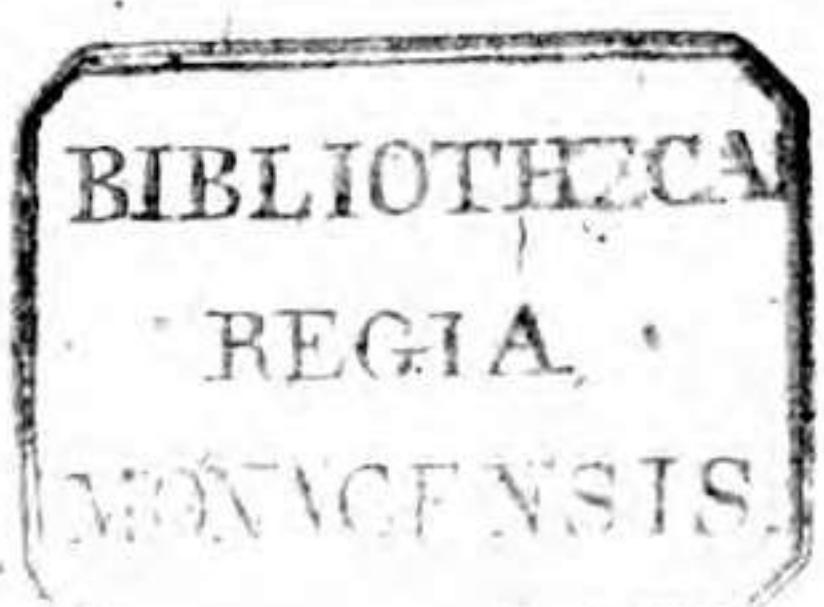
PER
GEORGIUM SINKAY
DE EADEM,

AA. LL. Philosophiæ, & SS. Theologiæ Doctorem,
Scholarum Nationalium Valachicarum in
Magno Transylvaniæ Principatu primum,
atque emeritum Directorem, nunc penes
Regiam Universitatis Pestanae Typo-
graphiam Typi Correctorem.

BUDÆ

TYPIS REGIAE UNIVERSITATIS PESTANAÆ
1805.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

Gentem, quæ una eademque Lingua, corrupta nempe Romana, sive Latina, diversa tamen ab Italica, Gallica, atque Hispanica, proxime autem accedente ad Vallicam, ac Italicam, utitur, placuit non mihi soli, sed aliis etiam, communi nomine Daco-ROMANAM propterea appellare, quod eadem diversas Regiones, ac Provincias incolens, diversam quoque Nomenclaturam ab iis, aut earum partibus sortita sit.

Ita illi, qui Valachiam Transalpinam incolunt, inter se, & ab aliis quoque, *Munténi*, Montani audiunt; qui Moldaviam & Bucovinam, *Moldovéni*, Moldavi; qui Transylvaniam, communiter quidem, *Români*, Romani, at specificè: Carpati accolæ, *Marginéni*, Marginales, montium vero Abrudbanyensium, Torotzkojensium,

P r æ f a t i o

Bánfi - Hunyadiensium, ac interjacentium plagarum, *Mocáni*, Mokányones; qui Banatum Themesvariensem, *Frathiuti*, Fraterculi; qui demum respectu antiquæ Daciæ Trans-Istrianas inhabitant Provincias uno nomine, *Cintiári*, Græcis κεχό, sive κοτζο-βλάχοι, Claudi Valachi appellantur.

Qui omnes posterioribus temporibus (de prioribus quippe sæculis, quando iidem jam Pácinacæ, jam Comani, jam aliis nominibus compellati fuere, differui in Dialogo, & uberiorius differam in Annalibus Daco-Romanis) a Græcis βλάχοι, ab aliis Europæis Vlachi, vel Valachi dicti sunt.

Daco-Romanæ hujus Gentis (Gentem namque Transylvanicis quibusdam, quam Nationem, Valachos Transylvaniam incolentes nominare præplacet, crediderim propter nimiam eorum inibi multitudinem) extensionem opinione multorum ampliorem esse, isthinc patet, nimirum quod didicit per totam veterem, sive TRAJANI Daciam, quam usque, dum Annales Daco-Romanos edidero, placet definire: Ponto Euxino, sive *Mari nigro*, Flumine Tyra, nunc *Nistro*, monte Carpato, fluminibus Tybisco, ac Istro, sive Danubio.

Di-

ad Lectorem.

Didita pariter sit per novam, sive AURELIANI Daciam, quæ partes: Mœsiæ inferioris, nunc *Bulgariæ*, Mœsiæ superioris, nunc *Serviæ*, & Dardaniæ, nunc *Albaniæ*, complectitur. Quid, quod post unitum cum Bulgaris Blachorum Imperium dñita est per totam Bulgariam, montes Hæmum, & Pindum, Moglenam Thessaliæ provinciam, Macedoniam, Thraciam, Crimeam, Podoliam, Pocutiam, ut taceam Pestinum, Agriam, Miskoltzimum, aliaque Hungariæ mihi Budæ scribenti Cis-Tybis-cana Emporia, Viennam Austriæ, Venetias, pluraque cum Europæ, tum Asiæ Emporia, in quibus Daco-Romani Quæstores adeo multiplicati sunt, ut publicas, easque splendidissimas erexerint Ecclesias.

E tanta Daco-Romanæ Gentis extensione quis non videt, usum Linguæ illius summe necessarium fore iis, quibus sive quæstum exercendi, sive munia aliqua capessendi, gerendique, sive solum peregrinandi, conversandive gratia ad Daco-Romanos olim accedendi fuerit animus? Næ hoc omnes, qui vel levissime de merito hujus quæstionis cogitaverint, quam facillime perspicere poterunt. Quapropter tales linguæ etiam cognitionem sibi

P r æ f a t i o

sibi familiarem reddere anhelent, oportet.
Sed quibus mediis?

Nos quidam Daco-Romani, qui linguam nostram addiscere cupientes voti sui compotes reddere nunquam non studuimus, studuimus etiam media querere, quibus tam proficuus finis quo facilius obtineri possit.

Enimvero ego, & Reverendissimus D. SAMUEL KLEIN de Szad Consistorialis Episcopatus Fogarasiensis, & Revisor Librorum, cuius multifaria præclara opera non pri-
dem recensuit Clarissimus, & de literaria Republica quam qui optime meritus Vir D. MICHAEL TERTINA in lectu dignissima Oro-
diade Cl. Viri D. LADISLAI NAGY de Pere-
tsen, nos, inquam, anno 1780. primi
edidimus Grammaticam Daco-Romanam,
cujus exemplaria adeo sunt distracta, ut
venalia amplius reperiantur nulla. Post
octennium, anno videlicet 1788. eandem
nostram Grammaticam recensens, atque lo-
cupletans Cl. D. JOANNES MOLNÁR de M  llerheim linguis germanica, & valachica
Viennae typis edi curavit. Magnificus, &
Cl. D. JOANNES BUDAI, alias *Delean* Con-
siliarius Fori Nobilium de Regno Gallicae
composuit Dictionarium Valachicum, Lat-
num

a d L e c t o r e m.

num &c. sed ad quem perfectionis gradum deduxerit, necdum mihi constat. Alterum Dictionarium composuit prælaudatus Reverendissimus KLEIN, quod in quatuor linguis, h. e. Valachica, Latina, Germanica, & Hungarica brevi lucem aspiciet.

In priori nostra Daco-Romana Grammatica conati sumus corruptionem Linguæ Daco-Romanæ ex Latina quoquo modo comprobare, simulque Eos, qui Latinam ex asse noverunt, Valachicam longe faciliori methodo, breviorique via edocere, cujus nostri conatus scopum utrum assecuti simus, judicent alii; per Regulas quippe latinis literis scribendi valachice, quas in eadem Grammatica statueramus, parum abfuit, quin Linguam Daco-Romanam, quoad scribendum, & legendum similem Gallicæ reddiderimus.

A compluribus igitur sollicitatus, ut eandem Daco-Romanam Grammaticam a me ipso emendatam, adque faciliorem scribendi, ac legendi methodum redactam secundis typis edi curem, præmisi in Epistola, quam nuperrime ad Spectabilem, & Cl. Virum, D. Equitum Magistrum JOANNEM de LIPSZKY dedi, typisque vulgavi *Tabellam docentem modum scribendi valachi-*

Præfatio ad Lectorem.

chice litteris tam Cyrillianis, quam Latinis,
quam Tabellam, quum venalis prostet,
facilique negotio, ac pretio comparari
possit, isthic non repeto, verum in emen-
data hac Daco-Romana Grammatica, omissis
penitus litteris Cyrillianis, iisque scribendi
modo, vel potius rejectis ad Grammaticam
Illyrico-Valachicam, quam etiam conti-
nuare intendo, si Cl. DD. Censores Illy-
rici suum mihi hac in re auxilium non
denegaverint, omissis, inquam, Cyrillianis
Litteris, de solis Latinis, qualiter nempe
iis uti debeamus, tractabo, ita expositis
omnibus regulis, quæ perfectam quidem,
succinctam tamen Grammaticam constituunt,
atque docent, ut, qui Latinam, quemad-
modum dixi, Linguam ex aſſe noverit, iis
ad amissionem, præsertim ubi de corrumpen-
dis latinis in valachicas voces tractavero,
observatis, quam facillime intra brevissimum
tempus Linguam Valachicam addiscere
possit.

Tu benevole Lector! hunc meum la-
borem æqui bonique consulito, Grammati-
cam Daco-Romanam in sequentem redactam
ordinem faventer amplectitor, & valeto.

E L E-

ELEMENTORUM
LINGVÆ
DACO-ROMANÆ
SIVE
VALACHICÆ
PARS PRIMA
DE ORTHO-GRAPIA, ET OËPIA.

CAPUT I.

*De Litteris Daco-Romanis, earumque
pronunciatione.*

§. 1.

Daco-Romani (uti præfatus sum) duplci utuntur Charactere, in Sacris nempe Cyrilliano, in Politicis, & Normativis (Scholas Normales intelligo, quas primus apud Daco-Romanos in Transylvania introduxi) Latino: de priori abunde satis egi in Tabella, cuius in Præfatione memini, hie de secundo tantum mihi agendum erit. —
Itaque

§. 2.

§. 2.

Litteræ Latinæ apud Daco-Romanos, quorum avitæ, eadem sunt, additis nihilominus quibusdam accentibus propter faciliorem legendi modum, quæ apud Latinos. Videlicet:

Majusculæ, sive Capitales

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P.
Q. R. S. T. U. X. Y. Z. J. V.

Minuscule

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r.
s. f. t. u. x. y. z. j. v.

§. 3.

Litteræ hæ more consveto dividuntur in Vocales, & Consonantes. Vocales sunt sex: a. e. i. o. u. & y. Reliquæ sunt Consonantes.

§. 4.

Vocales pronunciantur:

I. e. i. o. u. & y. ut in lingua latina.

II. á accentu acuto notatum pariter ut α latinum, vel á hungaricum; ast absque ullo accentu positum ut x cyrillianum; â vero accentu circumflexo, item ê & ï cum eodem accentu circumflexo ut x valachicum, — valachicum dico, quia inter Cyrillianos Characteres in lingua sclavica non habetur. Istarum duarum litterarum z & x pronunciationem disce e viva Magistri voce, quia earum sonus a modernis Europæis mirum in modum discordat.

Nota

Nota bene. Rdmus KLEIN, & Cl. MOLNÁR litteram & cupiunt exprimi per āē, num justum habeant, Lector dijudicet; quia in omnibus vocibus, in quibus āē adhibitum volunt, redundat a radice latina.

III. ē cum accentu acuto, vel diphthongus ea ut e absque ullo accentu apud Hungaros, vel e in penultima Infinitivorum tertiae Conjugationis apud Latinos.

§. 5.

Consonantes pronunciantur:

- I. b. d. f. h. k. l. m. n. p. r. x. z. v. ut in lingua latina.
- II. c. & g. more Italorum, hoc est, ante e. ē. ea. & i. ut cs; g vero ut ds apud Hungaros; ante alias, sive Vocales, sive Consonantes, sive in fine vocum, ut in lingua latina, id est, ut k.
- III. C caudatum ut cz apud Hungaros, z apud Germanos, z simplex apud Italos.
- IV. qu quod tantum in Pronominibus, & Adverbiiis habet locum, ut k.
- V. S ut in lingua latina, sed ſ longum in medio, aut ſh initio, vel in fine, ut ſh apud Germanos, vel s solitarium apud Hungaros.
- VI. t ut in lingua latina, sed ante i (nisi præcedat illud sh, vel ſ longum) ut ts apud Hungaros, aut z apud Germanos. Quapropter scribere volens ti hungaricum, aut germanicum, scribe thi.
- VII. j denique more Gallorum, ut zs apud Hungaros.

C A.

C A P U T II.

De Diphthongis, earumque pronunciatione.

§. 1.

Diphthongi in Lingua Daco-Romana sunt duplices:

- I. Propriæ, ut: *ái. ai. âi. áu. au. âu. ea. ei. éi. eu. iu. oa. & ui.*
- II. Impropriæ, ut: *áá. aá. & ii.*

§. 2.

Diphthongi pronunciantur ita:

- I. Propriæ, quæ terminantur *i* vel *u*, harum medium sonum amittunt, & priorem vocalem prolongant; de *ea* dictum est, ubi de vocali *é* egimus; *oa* pronunciatur, ut *a* absque ullo accentu apud Hungaros.
- II. Impropriæ *áá* in Imperfectis Verborum ut *a* longum latinum; *aá* in fine Nominum ut *a* breve; *ii* pariter in fine Nominum ut *i* breve itidem latinum.

C A P U T III.

De Accentibus, et Apostrophe, sive Abbreviatione.

§. 1.

Accentus, quibus utuntur Daco-Romani, sunt tres: *Acutus*', *Circumflexus* ~, & *Gravis*'. Acuto utimur supra *á* & *é*, item *í*, quando hoc in penultima prolongari debet; Circumflexo supra *â*, *ê*, & *î*; Gravi supra *à*, *ì*, & *ù*, quando hæ tres Vocales in fine Verborum prolongari debent; ut in *mâncâ*, *manduçavit*, *áuzì*, *audivit*; *facù*, *fecit*.

Aft

Ast de Prosodia Daco-Romana separatim
agam post Syntaxim.

§. 2.

Apostrophe in Lingua Daco-Romana dupli-
citer fit:

- I. Cum Syllabicæ *me*, *se*, *nu* subsecente alia
voce a vocali á incipiente, vocales amit-
tunt, & cum eadem voce coalescunt, v. g.
mám dus, loco *me ám dus*, me abduxí;
sáu mirát, loco *se áu mirát*, se miratus
est; *nám ávut*, loco *nu ám ávut*, non
habui.
- II. Cum post negativa *ne* subsequens, & ab *in*
incipiens vox i amittit, & coalescit cum
dicta negativa, v. g. *nencetát*, loco *ne*
íncetát, incessanter; *nenturnát*, loco *ne*
ínturnát, non reversus.

Verum Apostrophe, demptis Syllabicis *me*
& *se*, quæ melius apostrophantur, tantum ele-
gantiæ ergo fit.

C A P U T IV.

*De formandis Daco-Romanis Vocibus ex
Latinis.*

§. 1.

Voces Latinas sic corrumpe, ut fiant Daco-
Romanæ, sive Valachicæ:

- I. E Nominibus Masculini, vel Neutrius Generis
desinentibus in *us*, *um*, *u*, & *ut*, cuius-
cunque Declinationis fuerint, omitte dictas
terminationes, & erunt Valachica; v. g.
Nasus, *nás*; Lacus, *lác*; Arcus, *árc*;
Tempus, *têmp*; Lutum, *lut*; Cornu,
corn; Caput, *cáp*.

Ex-

Excipe: Latus, lateris, lāture. Gramum, grāu.
Genu, genunche. Lepus, iepore. Frigus,
frigure, vel frīg.

II. Fæminina in *us* desinentia, si sint tertiae Declinationis, pone ad Ablativum singularem, ut *Virtus*, *vīrtute*; si quartæ, muta *us* in *α*, ut *Manus*, *mâna*.

Excipe Nomina tertiae Declinationis in *us* desinentia, si forment Genitivum in *dis*, quia mutant ultimum *e* ex Ablativo singulari in *α*, ut *Laus*, *lāuda*.

III. Nomina secundæ Declinationis desinentia in *ius*, si sint propria, mutant *us* in *e*, ut *Athanasius*, *Athánásie*. *Gregorius*, *Gri-gorie*. Si sint Appellativa, amittunt *ius*, ut *Socius*, *soc̄*.

IV. E Nominibus secundæ Declinationis desinentibus in *eus* omitte *s*, ut *Reus*, *reu*. *Dominus Deus*, *Dumnezeu*.

V. E Verbis omitte terminaciones *o*, *eo*, *io*, *ior*, & *or*, & erunt Valachica, v. g. *Laudo*, *lāud*. *Taceo*, *tác*. *Colligo*, *culég*. *Audio*, *áud*. *Mentior*, *mint*. *Me miror*, *me mir*.

Excipe a) Monosyllaba, quia mutant *o* in *áu*, ut *do dáu*, *sto stáu*.

b) Disyllaba in *io* desinentia, quia mutant ultimum *o* in *u*, ut *fio*, *fiu*. Item provenientia a *flo*, ut *sufflo* *sufflu*, *inflo* *influ*.

VI. Nomina primæ Declinationis relinque in Nominativo singulari, sed ultimum *α* non notes ullo accentu, ut *Luna*, *luna*. *Farina*, *farina*. *Sarcina*, *sárcina*.

VII,

VII. Nomina tertiae, & quintae Declinationis. pone ad Ablativum singularem, & quidem in quintae Declinationis nominibus *c* muta in *t*, in tertiae vero Declinationis nominibus, quorum Ablativus exit in *tione*, *t* muta in *c*, ut *Sanitas*, *sânitate*. *Facies*, *fâtie*. *Rogatio*, *rugaciune*. *Titio*, *teciune*.

Excipe: *Serpens*, *sérpe*. *Bos*, *bou*. *Leo*, *leu*.
Vertex, *vêrv*. *Culmen*, *culme*. *Judex*,
jude. *Dies*, *zi*.

VIII. Nomina tertiae Declinationis in *r* desinentia assumunt Diphthongum *iū* ad Nominativum singularem, & prolongant penultimam, ut *Ligator*, *legatoriu*. *Piper*, *piperiu*.

Excipe: *Imperator*, *Imperát*.

IX. *a*, quod in vocibus latinis stat ante *mb*, *mp*, & *n* simplex, assumit accentum circumflexum, v. gr. *ambæ*, *âmbe*. *campus*, *câmp*. *lana*, *lâna*.

Excipe voces a Latinis non provenientes, & Substantivum *lancea*, *lânce*.

X. *cl* mutatur in *chi*, ut *clarus*, *chiár*, & *ct* in *pt*, ut *pectus*, *pept*.

XI. *di* ante *e* positum mutatur in *z*, ut *radius*,
Voc. *radie*, *ráze*.

XII. *e* sic corrumpitur ex vocibus latinis in valachicas, observatis semper prioribus regulis :

A. Ante terminaciones *nd*, *nt*, & *n* simplex assumit accentum circumflexum, ut *colligendo*, *culegênd*. *cooperimentum*, *copêremênt*. *fenum*, *fèn*.

B.

B. Si post dictas terminationes in eadem voce sequatur *e*, mutatur in *i*, ut *benc*, *bine*. *dens*, Abl. *dente*, *dinte*. *lens*, *lente*, *linte*. *verbum*, *cuvênt*, Voc. *o verbum!* *o cuvinte!*

C. Si vero præter dictas jam consonantes *nd*, *nt*, & *n* simplex aliae sequantur post *e* consonantes, & has illico excipiat alterum *e*, vel *á*, vel *a*, tum primum assumit accentum, v. g. *lex*, *lege*, *lége*. *ligo*, *liga*, *léga*. *petra*, *pétra*.

Excipe Nomina propria, ut *o Petre!* & Substantivum *venenum*, *venin*.

XIII. *gl* mutatur in *ghi*, ut *glacies*, *ghiátie*; *gn* vero in *mn*, ut *pugnus*, *pumn*, *lignum*, *lemn*.

XIV. *i* ante *mp*, & *n* simplex initio vocum assumit accentum circumflexum, ut *Imperator*, *Imperát.* *intra*, *întra*.

XV. *l* simplex inter duas vocales positum mutatur in *r*, ut *Angelus*, *Ánger*. *Sal*, Abl. *sale*, *sáre*.

Excipe supina verborum, atque ab his derivata, ut *humiliatus*, *umilit*.

Syllaba vero *li* in nominibus ante vocalem posita mutatur in *i*, ut *malium*, *mái*. *múlier*; *muliere*, *muiére*.

XVI. De vocali *o* sequentia notato:

A. Si stet in vocibus latinis ante *mb*, *mp*, & *n* simplex, mutatur in vocibus valachicis in *u*, v. g. *Bombacum*, *bumbäc*. *comparo*, *cumpar*. *bonus*, *bun*. *longus*, *lung*. *sono*, *sun*.

Excipe nomina propria.

B.

B. Posita ante alias præter jam dictas consonantes, si in subsequenti syllaba reperiatur *a* vel *e*, assumit post se unum *a*, ut *mola*, *moara*. *porta*, *poarta*. *sol*, *sole*, *scare*. *fors*, *forte*, *soarte*.

XVII. *s* ante *i* mutatur in *ſ* longum, aut in *sh*, ut *resina*, *resīna*; *ſc* vero latinum, quod stat ante *e* & *i*, mutatur in *ſt*, ut *crescere*, *crēstere*. *ſcio*, *ſtiu*. *ſcientia*, *ſtiintia*.

XVIII. *v* inter duas vocales positum mutatur in *u*, ut *vivus*, *viu*; post consonantem positum mutatur in *b*, ut *pulvis*, *pulv̄ere*, *pulbere*. *vervex*, *vervece*, *berbēce*.

XIX. Voces latinas, quæ incipiunt a *de*, *le*, *ſe*, & *te*, ita consideres velim, ac si inciperent a *die*, *lie*, *fie*, & *tie*, quo facto, eas lege, & scribe juxta regulas scribendi, & corrumpendi jam datas, v. g. Deus scribe *Dieus*, ex quo juxta corrumpendi Regulam IV. omitte *s*, juxta XI. *Di* verte in *Z*, & erit *Zeu*. Lepus, lepore, *liepore*, juxta XV. *iepore*. Sedeo, *fiedeo*, juxta V. & XVII. *fed*. Teneo, *tieneo*, juxta V. & XII. *tiēn*.

XX. Reliquos linguam latinam in valachicam corrumpendi modos, præsertim verborum corruptionem, indigitabo per decursum operis, ubicunque occasio semet præbuerit.

P A R S I I.
D E E T Y M O L O G I A.

C A P U T I.

D e A r t i c u l o.

§. 1.

Quum in Lingua Daco-Romana Nomina per solos Numeros, non autem etiam per Casus declinentur, Articuli, quibus præter Genera Casus quoque indicantur, perpetuo adhibeantur, necesse est.

Est autem Articulus in Daco-Romana Lingua duplex: unus definitus, qui rem determinat, indefinitus alter, qui rem nequaquam determinat.

§. 2.

Articulus indefinitus est *un*, *quidam*, *Masculini*, & *o*, *quædam*, *Fæminini Generis*, (Neutro enim Daco-Romani prorsus carentes, loco illius utuntur Fæminino, ut suo loco dicitur) declinaturque hoc modo:

ARTICULI INDEFINITI DECLINATIO.

Singulariter.

<i>Masc.</i>	<i>Faem.</i>
N. <i>Un</i> , <i>Quidam</i> .	<i>O</i> , <i>Quaedam</i> .
G. <i>Á-unui</i> .	<i>Á-unei</i> .
D. <i>Unui</i> .	<i>Unei</i> .
A. <i>Pre-un.</i>	<i>Pre-o.</i>
V. <i>caret</i> .	<i>caret</i> .
Abl. <i>Delá-un.</i>	<i>Delá-o.</i>

Plus

Pluraliter.

N. Uni, <i>Quidam.</i>	Une, <i>Quaedam.</i>
G. A - unor.	A - unor.
D. Unor.	Unor.
A. Pre - uni.	Pre - une.
V. <i>caret.</i>	<i>caret.</i>
Abl. Delá - uni.	Delá - une.

Nota I. Articulus indefinitus, quando adhibetur absque Nominе, indiget Articulo definito tam in Singulari, quam in Plurali; quando vero cum Nominе est conjunctus, Articulo definito non indiget, potest tamen in Plurali hunc quoque sibi adsciscere; v. g. *Au murit un om*, mortuus est quidam homo. Sine Nominе dicendum: *Au murit un-ul*, mortuus est quidam. In Plurali dicitur: *Au murit uni oameni*, vel melius: *Au murit uni-i oameni*, mortui sunt quidam homines.

II. Articulus indefinitus fæmininus, quando definitum sibi adsciscit, in Nominativo singulari non amplius scribitur *o*, sed *una*, cui addito Articulo definito *á*, fit *una-á*, v. g. *Au murit o muiére*, mortua est quædam mulier. Sine Nominе, & cum Articulo definito dicendum: *Au murit una-á*, mortua est quædam.

III. Possunt loco Articuli indefiniti Numeri pluralis tam masculini, quam fæminini adhiberi Pronomina *niste*, vel *nisquári*, *nisquáre*, quidam, quædam; v. g. loco *uni-i oameni*, *une-le muieri plâng*, quidam homines, quædam mulieres plangunt. *Niste oameni*, *niste muieri*, vel *nisquári oameni*, *nisquáre muieri plâng*.

§. 3.

Articulus definitus est:

B 2

A. Ma-

A. Masculini generis *l*, vel *le*, vel *ul*, æquivalens germanico *der*, italico *il*, hungarico *a'* vel *az*; postponiturque Nominibus masculini generis hoc modo:

1) *L* desinentibus in *a*, vel *u*, v. g. *Táta-l*, der Vater, il Padre, az Átya. *Leu-l*, der Löwe, il Leone, az Oroszlány. *Rêu-l*, der Bach, il Rivo, a' Patak.

2) *Le* desinentibus in *e*, v. g. *Câne-le*, der Hund, il Cane, a' Kutya.

3) *Ul* desinentibus in consonantem, sit ea simplex, aut duplex, v. g. *Om-ul*, der Mensch, l'Uomo, az Ember. *Domn-ul*, der Herr, il Signore, az Úr.

B. Fæminini generis *á*, vel *a*, vel *oa*, æquivalens germanico *die*, italico *la*, hungarico *a'* vel *az*, postponiturque Nominibus fæminini generis hoc modo:

1) *á* desinentibus in *a*, v. g. *Másá-á*, der Tisch, la Tavola, az Asztal.

2) *a* desinentibus in *e*, v. g. *Floare-a*, die Blume, il Fiore, a' Virág.

3) *oa* desinentibus in *ea*, v. g. *Irundinea-oa*, die Schwalbe, la Irundine, a' Fetske.

D E C L I N A T I O A R T I C U L I D E F I N I T I .

Singulariter.

<i>Masc.</i>	<i>Faem.</i>
N. <i>L</i> , <i>Le</i> , <i>ul</i> .	<i>Á</i> , <i>A</i> , <i>Oa</i> .
G. <i>Á-lui</i> , <i>Á-lui</i> , <i>Á-ului</i> .	<i>Á-ei</i> , <i>Á-i</i> , <i>Á-iei</i> .
D. <i>Lui</i> , <i>Lui</i> , <i>Ului</i> .	<i>Ei</i> , <i>I</i> , <i>Lei</i> .
A. <i>Pre-l</i> , <i>Pre-le</i> , <i>Pre-ul</i> .	<i>Pre-á</i> , <i>Pre-a</i> , <i>Pre-oa</i> .
V. <i>caret</i> , <i>caret</i> , <i>Ule</i> .	<i>caret</i> , <i>caret</i> , <i>caret</i> .
Abl. <i>Delá-l</i> , <i>Delá-le</i> , <i>Delá-ul</i> .	<i>Delá-á</i> , <i>Delá-a</i> , <i>Delá-oa</i> .

Plu.

Pluraliter.

N. I, I, I.	Le, Le, Le.
G. A-lor, Á-lor, A-lor.	Á-lor, Á-lor, Á-lor.
D. Lor, Lor, Lor.	Lor, Lor, Lor.
A. Pre-i, Pre-i, Pre-i.	Pre-le, Pre-le, Pre-le.
V. Lor! Lor! Lor!	Lor! Lor! Lor!
Abl. Delá-i, Delá-i, Delá-i.	Delá - le, Delá - le, Delá - le.

C A P U T II.

De Nominis.

§. 1.

Monui initio Capitis præcedentis, quod Nomina Daco-Romana per Casus invariata maneant, & tantum Articuli declinentur. Nunc, quæ dixi, exemplis confirmem, necesse est. Itaque sit

§. 2.

De Declinatione Nominum, vel potius Articulorum cum Nominibus

A. Masculini generis, & quidem

1) Articuli *l*, ut:

<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
N. Táta-l, <i>Pater</i> , sive <i>Tata</i> .	N. Táti-i, <i>Patres</i> , sive <i>Tatae</i> .
G. Á-táta-lui.	G. Á-táti-lor.
D. Táta-lui.	D. Táti-lor.
A. Pre-táta-l.	A. Pre-táti-i.
V. o Táta!	V. o Táti! vel Táti-lor!
Abl. Delá-táta-l.	Abl. Delá-táti-i.

2) Arti-

2) Articuli *le*, ut:*Singulariter.*

- N. Câne-le, *Canis*.
 G. Á-câne-lui.
 D. Câne-lui.
 A. Pre-câne-le.
 V. o Câne!
 Abl. Delá-câne-le.

Pluraliter.

- N. Câni-i, *Canes*.
 G. Á-câni-lor.
 D. Câni-lor.
 A. Pre-câni-i.
 V. o Câni! *vel* Câni-lor!
 Abl. Delá-câni-i.

3) Articuli *ul*, ut:*Singulariter.*

- N. Domn-ul, *Dominus*.
 G. Á-domn-ului.
 D. Domn-ului.
 A. Pre-domn-ul.
 V. o Doamne! *vel*
 Domn-ule!
 Abl. Delá-domn-ul.

Pluraliter.

- N. Domni-i, *Domini*.
 G. Á-domni-lor.
 D. Domni-lor.
 A. Pre-domni-i.
 V. o Domni! *vel* Domni-
 lor!
 Abl. Delá-domni-i.

B. Fæminini generis, & quidem

1) Articuli *á*, ut:*Singulariter.*

- N. Máma-á, *Mater*.
 G. Á-mám-ei.
 D. Mám-ei.
 A. Pre-máma-á.
 V. o Máma!
 Abl. Delá-máma-á.

Pluraliter.

- N. Máme-le, *Matres*.
 G. Á-máme-lor.
 D. Máme-lor.
 A. Pre-máme-le.
 V. o Máme! *v.* Máme-lor!
 Abl. Delá-máme-le.

2) Arti-

2) Articuli *a*, ut:*Singulariter.*

- N. Floare-a, *Flos.*
 G. Á-floare-i.
 D. Floare-i.
 A. Pre-floare-a.
 V. o Floare!
 Abl. Delá-floare-a.

Pluraliter.

- N. Flori-le, *Flores.*
 G. Á-flori-lor.
 D. Flori-lor.
 A. Pre-flori-le.
 V. o Flori! v. Flori-lor!
 Abl. Delá-flori-le.

5) Articuli *oa*, ut:*Singulariter.*

- N. Turturea-oa, *Turtur*
 G. Á-turturea-lei.
 D. Turturea-lei.
 A. Pre-turturea-oa.
 V. o Turturea!
 Abl. Delá-turturea-oa.

Pluraliter.

- N. Turtureale-le.
 G. Á-turtureale-lor.
 D. Turtureale-lor.
 A. Pre-turtureale-le.
 V. o Turtureale! *vet.*
 Turtureale-lor!
 Abl. Delá-turtureale-le.

Nota I. Particulas *A*, *Pre*, & *Delá* in Genitivis, Accusativis, & Ablativis semper præponi, Articuli vero ultimas partes postponi Non mini, quod declinatur.

II. Nomina fæminina, quæ desinunt in *a*, & acceptant Articulum *á*, illo *a* posse carere in Nominativo, Accusativo, & Ablativo singularris, prouti carent in Genitivis, & Dativis; quia alioquin *a* ante *á* positum, juxta Part. I. Cap. II. §. 2. II. *á* tantum ut *a* breve latinum pronunciatur.

III. Dativus singularis *lui* Nominibus propriis, & voci *Zeū*, aut *Dumnezeu* semper præponitur, ut: *Lui Antonie*, Antonio. *Lui Dumne-*

Dumnezeu, Domino Deo. Dativus vero fæmininus *ei* vel *i* potest & præponi, & postponi, ut: *i Andastásie*, vel *Andastásiei*; *ei Anna*, vel *Annei*; melius tamen postponitur.

IV. Quando sunt duo Nomina Substantiva, quorum unum in Genitivo esse debet, si Substantivum, quod est in Genitivo, postponatur, tunc *á* Genitivi omittitur, ut *Cálul Domnului*, Equus Domini; non *Cálul á Domnului*.

V. Quodsi Nomen, quod est in Genitivo, præponatur, Substantivum, quod sequitur, amittit Articulum, & prima Genitivi particula *á* in masculino genere Nominis subsequentis assumit unum *l*, in fæminino nihil, ut *Al Domnului cál*, Domini equus. *A Domnului váca*, Domini vacca.

C A P U T III.

De Declinatione Substantivi cum Adiectivo.

§. 1.

Adiectiva, & Pronomina vices Adiectivorum gerentia apud Daco-Romanos possunt præponi, aut postponi Substantivis.

§. 2.

Si Adiectivum cum Substantivo *masculini generis* simul sit declinandum, quod ex eis præponitur, declinatur; quod autem postponitur, per Casus invariatum manet, ut:

Singu-

Singulariter.

N. Bun-ul om. *Bonus homo.*
 G. Á-bun-ului om.
 D. Bun-ului om.
 A. Pre-bun-ul om.
 V. o Bune, *vel* bun-ule
 oame! *vel* o bune,
 v. bun-ule om-ule!
 Abl. Delá-bun-ul om.

Singulariter.

N. Om-ul bun, *Homo bonus.*
 G. Á-om-ului bun.
 D. Om-ului bun.
 A. Pre-om-ul bun.
 V. o oame, *vel* om-ule
 bune! *vel* o oame,
 v. om-ule bun-ule!
 Abl. Delá-om-ul bun.

Pluraliter.

N. Buni-i oameni.
 G. Á-buni-lor oameni.
 D. Buni-lor oameni.
 A. Pre-buni-i oameni.
 V. o Buni oameni! *vel*
 o Buni-lor oameni!
 v. o Buni-lor oameni-
 lor!
 Abl. Delá-buni-i oameni.

Pluraliter.

N. Oameni-i buni.
 G. Á-oameni-lor buni.
 D. Oameni-lor buni.
 A. Pre-oameni-i buni.
 V. o oameni buni! *vel*
 o oameni-lor buni!
 v. o oameni-lor buni-
 lor!
 Abl. Delá-oameni-i buni.

§. 3.

Adjectivum, & Substantivum fæminini ge-
 neris si simul declinanda sint, quod ex eis
 præponitur, declinatur; quod vero postponitur,
 per Casus quidem invariatum manet, in Geni-
 tivo tamen, & Dativo singularibus *a* mutat in
e, ut:

Singulariter.

N. Frumoasa-á Doamna.
 Formosa Domina.
 G. Á-frumoas-ei Doamne

Singulariter.

N. Doamna-á frumoasa.
 Domina formosa.
 G. Á-doamn-ei frumoase
 D. Fru-

D. Frumoas-ei Doamne.	D. Doamn-ei frumoase.
A. Pre-frumoasa-á Doa- mna.	A. Pre-doamna - á fru- moasa.
V. o frumoasa Doamna!	V. o Doamna frumoasa!
Abl. Delá - frumoasa - á Doamna.	Abl. Delá - Doamna - á frumoasa.

Pluraliter.

N. Frumoase - le Doa- mne.	N. Doamne - le frumoas- e.
G. Á-frumoase-lor Doa- mne.	G. Á - doamne - lor fru- moase.
D. Frumoase - lor Doa- mne.	D. Doamne - lor fru- moase.
A. Pre - frumoase - le Doamne.	A. Pre-doamne - le fru- moase.
V. o frumoase Doamne! <i>vel</i> o frumoase - lor Doamne - lor!	V. o Doamne frumoase! <i>vel</i> o Doamne - lor frumoase - lor!
Abl. Delá - frumoase - le Doamne.	Abl. Delá - doamne - le frumoase.

§. 4.

Substantiva si præcedant Pronomina demonstrativa , quæ simul declinanda sunt , ambo declinantur ; sed Adjectivum , quod per Pronomen demonstratur , per Casus invariatum manet , præter Adjectiva fæminini generis , quæ in Genitivis ; & Dativis singularibus mutant ultimas Nominativi singularis Vocales *a* in *e* , & *e* in *i* , ut :

Singu-

*Singulariter.**Singulariter.*

N. Frate - le cel dulce.	N. Sora - á cea dulce.
<i>Frater ille germanus</i>	<i>Soror illa germana</i>
G. Á - fráte - lui cel - ui dulce.	G. Á - sor - ei ce - ei dulci.
D. Fráte - lui cel - ui dulce.	D. Sor - ei ce - ei dulci.
A. Pre - fráte - le cel dulce.	A. Pre - fora - á cea dulce.
V. <i>caret.</i>	V. <i>caret.</i>
Abl. Delá - fráte - le cel dulce.	Abl. Delá - sora - á cea dulce.

*Pluraliter.**Pluraliter.*

N. Fráti - i ce - i dulci.	N. Sorori - le cé - le dulci.
G. Á - fráti - lor ce - lor dulci.	G. Á - sorori - lor ce - lor dulci.
D. Fráti - lor ce - lor dulci.	D. Sorori - lor ce - lor dulci.
A. Pre - fráti - i ce - i dulci.	A. Pre - foro - i - le cé - le dulci.
V. <i>carent.</i>	V. <i>carent.</i>
Abl. Delá - fráti - i ce - i dulci.	Abl. Delá - foro - i - le cé - le dulci.

§. 5.

Quodsi Pronomen demonstrativum præcedat Substantivum, tunc Substantivum per Casus manet invariatum, præter Substantiva fæminini generis, quæ in Genitivis, & Dativis singulibus mutant (quemadmodum dictum jam est) *a* in *e*, & *e* in *i*, ut:

Singul.

Singulariter.

N. Cel cucérnic prunc. <i>Ille pius puer.</i>	N. Cea cucérnica prunca. <i>Illa pia puella.</i>
G. Á-cel-ui cucérnic prunc.	G. Á-ce-ei cucérnic prunce.
D. Cel - ui cucérnic prunc.	D. Ce - ei cucérnice prunce.
A. Pre - cel cucernic prunc.	A. Pre - cea cucernica prunca.
V. <i>caret.</i>	V. <i>caret.</i>
Abl. Delá-cel cucérnic prunc.	Abl. Delá-cea cucernica prunca.

Pluraliter.

N. Ce-i cucernici prunci.	N. Cé - le cucérnice prunce.
G. Á-cé-lor cucernici prunci.	G. Á-ce-lor cucérnice prunce.
D. Ce - lor cucérnici prunci.	D. Ce - lor cucernice prunce.
A. Pre - ce - i cucérnici prunci.	A. Pre-cé-le cucérnice prunce.
V. <i>carent.</i>	V. <i>carent.</i>
Abl. Delá-ce-i cucérnici prunci.	Abl. Delá-cé-le cucér- nice prunce.

§. 6.

Adjectivum *Tot*, *Toata*, *omnis*, diversum a reliquis Adjectivis inflectendi modum habet, eum in priori nostra Daco-Romana Grammatica tradere volens, summo erravi opere, quem errorem Cl. P. KLEIN non animadvertis; Cl. D. MOLNÁR autem ita reliquit. Nunc igitur errorem sic emendato:

Tot si præponatur Substantivo in Singulari manet indeclinabile; in Plurali vero, & in Fæ.

Fæminino Genere *Toata* declinatur more Adjectivorum absque Articulo definito declinabilium, ut:

Singulariter.

N. Tot Bou-l, <i>omnis Bos.</i>	N. Toata Vácá, <i>omnis Vacca.</i>
G. Á-tot Bou-lui.	G. Á-toatei Vácei.
D. Tot Bou-lui.	D. Toatei Vácei.
A. Pre-tot Bou-l.	A. Pre-toata Váca.
V. <i>caret.</i>	V. <i>caret.</i>
Abl. Delá-tot Bou-l.	Abl. Delá-toata Vácá.

Pluraliter.

N. Toti Boi-i.	N. Toate Váci-le.
G. Á-tuturor Boi-lor.	G. Á-tuturor Váci-lor.
D. Tuturor Boi-lor.	D. Tuturor Váci-lor.
A. Pre-toti Boi-i.	A. Pre-toate Váci-le.
V. <i>carent.</i>	V. <i>carent.</i>
Abl. Delá-toti Boi-i.	Abl. Delá-toate Váci-le.

§. 7.

Adjectivum *Tot*, si postponatur, in Singulari manet invariabile, in Plurali vero, & *Toata* in ambobus Numeris declinatur more Adjectivorum, ut:

Singulariter.

N. Barbát-ul tot, <i>Vir omnis.</i>	N. Muiére-a toata, <i>Fæmina omnis.</i>
G. Á-barbát-ului tot.	G. Á-muierei toate.
D. Barbát-ului tot.	D. Muierei toate.
A. Pre-barbát-ul tot.	A. Pre-muére-a toata.
V. <i>caret.</i>	V. <i>caret.</i>
Abl. Delá-barbát-ul tot.	Abl. Delá-muiére-a toata

Singulariter.

Plura-

Pluraliter.

N. Barbáti-i toti.	N. Muieri-le toate.
G. Á-barbáti-lor tuturor.	G. Á-muieri-lor tuturor.
D. Barbáti-lor tuturor.	D. Muieri-lor tuturor.
A. Pre-barbáti-i toti.	A. Pre-muieri-le toate.
V. <i>carent.</i>	V. <i>carent.</i>
Abl. Delá - bárbatí - i tótí.	Abl. Delá - muieri - le toate.

Pluraliter.

C A P U T IV.

De Generibus Nominum.

§. 1.

Genera, uti jam dictum est, duo solummodo sunt in Lingua Daco-Romana, nempe Masculinum, & Fæmininum; Neutro prorsus destituimur, ob eamque rem ipsam, quando aliquid neutraliter essetendum habemus, utimur Fæminino, v. g. *Intru toate unaá e dease socothi*, inter omnia unum est considerandum. Această nu e cu pothintia, hoc non est possibile. Nu îprumată réle pentru bune, ne retribuas mala pro bonis.

§. 2.

De Generibus Nominum hæ tibi sunto Regulæ:

I. Nomina Substantiva desinentia in *α*, sunt generis fæminini, ut: *Fia*, *Filia*. *Cocoana*, *Domicella*. *Caciula* Cucula.

Excipe Nomina propria Virorum, ut: *Luca*, *Lucas*. Officium item, vel sexum virilem significantia, ut: *Pápa*, *Papa*. *Táta*, *Tata* sive *Pater*.

II. Sub.

II. Substantiva in *e* desinentia, quæ sexum masculinum significant, aut a nominibus latinis masculini generis proveniunt, sunt generis masculini, ut: *Ariete*, aries: *Pariete*, paries. *Foate*, follis.

Excipe: *Sáre*, sal. *Pásere*, passer. *Unghie*, unguis. *Pâne*, panis.

III. Substantiva desinentia in *e*, quæ significant sexum fæmininum, vel proveniunt a nominibus latinis fæminini, aut neutrius generis, sunt generis fæminini, ut: *Oae*, ovis. *Lége*, lex. *Miére*, mel. *Fiére*, fel.

Excipe: *Genunche*, genu.

IV. Adjectiva desinentia in *e* sunt generis tam masculini, quam fæminini, ut: *Máre*, magnus, magna. *Táre*, fortis.

V. Nomina desinentia in Consonantes sunt generis masculini, ut: *Ferr*, ferrum. *Ulm*, ulmus.

Excipe nomina propria Fæminarum, ut: *Elisávet*, Elisabetha.

VI. Nomina desinentia in *u* sunt generis masculini, v. g. *Reu*, reus, aut malus. *Riu*, rivus.

C A P U T V.

De Formatione Nominativi Pluralis a Singulari.

§. 1.

Dictum fuit Capite I. hujus Partis, quod Nomina Daco-Romana per Casus invariata maneant, per Numeros autem mutentur; nunc qui debeat Nominativus Pluralis a Nominativo Singulari formari, edocebo.

§. 2.

De Formatione Numeri Pluralis Adjectivorum.

Regula I. Adiectiva masculini generis desinentia in Consonantes formant Nominativum pluralem assumendo ad singularem *i*, ut: *Bun*, bonus; *buni*, boni. *Lárg*, largus; *lárgi*, large. *Lát*, latus; *láti*, lati.

II. Desinentia in *u*, mutant ultimum *u* in *i*, v. g. *Reu*, reus, aut malus; *rei*, mali.

III. Adiectiva communis generis mutant *e* Nominativi Singularis in Nominativo Plurali in *i*, v. g. *Táre*, fortis; *tári*, fortis. *Dulce*, dulcis; *dulci*, dulces.

IV. Adiectiva fæminini generis desinentia in *a* formant Pluralem mutando *a* in *e*, v. g. *Groasa*, crassa; *groase*, crassæ. *Minunáta*, mirabilis; *minunáte*, mirabiles.

Excipe desinentia in *ga*, & *ea*; illa enim mutant *a* in *i*, & hæc *a* in *le*, v. g. *Lárga*, larga; *lárgi*, largæ. *Rea*, rea aut mala; *réle*, reæ sive malæ.

§. 3.

§. 3.

Hæc de Adjectivis dicta sunt; nam alia est ratio Substantivorum, quorum Pluralem partim ex Significatione, partim ex Terminatione, & partim ex usu addiscet.

§. 4.

De Formatione Numeri Pluralis Substantivorum.

Regula I. Substantiva masculini generis significantia res animatas, arbores, officia, & dignitates virorum, formant Pluralem in *i*, v. g. *Domn*, Dominus; *Domni*, Domini. *Urs*, ursus; *ursi*, ursi. *Lup*, lupus; *lupi*, lupi. *Fág*, fagus; *fági*, fagi. *Frásin*, fraxinus; *frásini*, fraxini. *Consiliáriu*, Consiliarius; *Consiliári*, Consiliarii. *Imperát*, Imperator; *Imperáti*, Imperatores, &c.

II. Substantiva masculini generis, significantia vestitum, aut ornatum virilem, formant Pluralem in *e*; v. g. *Capenég*, pallium; *capenége*, pallia. *Cumanác*, pileus; *cumanáce*. *Toiág*, baculus; *toiáge*. *Brân*, vel *brâu*, cingulus; *brâne*, &c.

III. Substantiva, quæ fructus significant, cujuscunque generis fuerint, formant Pluralem in *e*; v. g. *Grân*, vel *grâu*, triticum; *grâne*. *Cucuruz*, turicum; *cucuruze*. *Mar*, malum, seu pomum; *mére*. *Péra*, pirum; *pére*. *Cirésa*, cerasum; *cirése*. &c.

C

IV.

IV. Substantiva fæminini generis, desinentia in *a*, si significant rem animatam, ornatunt muliebrem, aut instrumenta domestica, formant Pluralem mutando *a* in *e*, v. g. *Doamna*, Domina; *Doamne*. *Iápa*, equa; *iápe*. *Cisma*, cothurnus; *cisme*. *Ceaptia*, vitta; *ceaptie*. *Oata*, olla; *oale*. *Oglinda*, speculum; *oglinde*. *Apa*, aqua; *ápe*.

Reliqua autem Substantiva in *a* desinentia, & vox *vaca*, vacca, formant Pluralem mutando *a* in *i*, v. g. *Váci*, vaccæ. *Limba*, lingua; *limbi*. *Camésa*, indusium; *cameſi* &c.

V. Desinentia in *ea* formant Pluralem assumendo *le*, v. g. *Turturea*, turtur; *turtureale*. *Irundinea*, hirundo; *irundineale*.

VI. Substantiva desinentia in *b*, Pluralem formant assumendo *uri*, v. g. *Plumb*, plumbum; *plumburi*.

Excipe Substantiva pertinentia ad primam Regulam, v. g. *Porumb*, palumbus; *porumbi*, &c.

VII. Desinentia in *c* partim *uri*, & partim *i* assumunt in Plurali, v. g. *Lác*, lacus; *lacuri*. *Sác*, saccus; *sáci*, &c. quæ disces ex usu.

VIII. Desinentia in *d*, si a Latinis proveniant, assumunt *uri*, v. g. *Iád*, hiatus, sive infernus; *iáduri*. *Nod*, nodus; *noduri* &c.

Secus assumunt & *uri*, & *e*, v. g. *Blid*, patena; *bliduri*, vel *blide* &c.

IX. Sub-

- IX.** Substantiva desinentia in *e*, mutant *e* in *i*, v. g. *Frunte*, frons; *frunti*. *Dinte*, dens; *dinti*.
- X.** Desinentia in *g*, *l*, & *m* assumunt in Nominativo Plurali *uri*, v. g. *Jug*, jugum; *juguri*. *Ol*, olla magna; *oluri*. *Fum*, fumus; *fumuri*.
- XI.** Desinentia in *án*, vel *ean* assumunt *i*, v. g. *Bán*, denarius; *báni*. *Sthán*, saxum; *stháni*. *Seteán*, pagensis, seteani.
- XII.** Desinentia in *emn* assumunt *e*, v. g. *Lemn*, lignum; *lémne*. *Semn*, signum; *sémne*.
- XIII.** Desinentia in *omn*, *in*, & *ên*, assumunt *uri*, v. g. *Somn*, somnus; *somnuri*. *Vin*, vinum; *vinuri*. *Fèn*, fænum; *fènuri*.
- Sed *Somn*, dum pisces significat, habet Pluralem *Somni*; az-az: Hartsa.
- XIV.** Desinentia in *âmp*, *êmp*, & *ând*, assumunt *uri*, v. g. *Câmp*, campus; *câmpuri*. *Têmp*, tempus; *têmpuri*. *Gând*, cogitatio; *gânduri*.
- XV.** Desinentia in *p* assumunt *i*, v. g. *Cáp*, caper; *çápi*. *Náp*, napus; *nápi*. *Snop*, manipulus; *snopi*.
- Excipe: *Cáp*, caput; quia Pluralem format *cápete*.
- XVI.** Desinentia in *ár*, *er*, & *or* assumunt *e*, v. g. *Cár*, carrus; *cáre*. *Umer*, humerus; *umere*. *Topor*, parva securis; *topoare*.

XVII. Desinentia in *ur* assumunt *i*, v. g. *Fágur*, favus; *fáguri*. *Strugur*, botrus; *struguri*. Ast quæ desinunt in *ir* assumunt *e*, v. g. *Fir*, filum; *fire*.

XVIII. Desinentia in *s* assumunt *e*, v. g. *Os*, os, ossis; *oáse*. *Vás*, vas, vasis; *váse*. Sed desinentia in *sh* assumunt *i*, ut: *Cásh*, caesus; *cási*. *Armásh*, miles; *Armási*.

XIX. Desinentia in *t* assumunt partim *e*, ut: *Sát*, pagus; *sáte*, partim *uri*, ut: *Pát*, lectus; *páturi*. *Vénát*, venatus; *vénaturi*.

XX. Desinentia in *riu* amittunt *u*, ut: *Factoriu*, factor; *facatori*. *Ascultatori*, auscultator; *áscultatori*.

XXI. Desinentia in *v* assumunt *uri*, ut: *Vérvu*, vertex; *vêrvuri*.

XXII. Desinentia in *u* assumunt *ri*, ut: *Ríu*, rivus; *ríuri*.

Excipe *Parau*, rivulus, qui nonnunquam exsiccatur, quia format *Paráe*.

Reliqua, quæ de formatione Nominativi Pluralis a Singulari isthic determinata non sunt, disces usu Magistro.

C A P U T VI.

De formatione Nominum fæmininorum a masculinis.

§. 1.

Nomina fæminina a masculinis formandi
Regulas sequentes observato:

- I. *Adjectiva*, quæ in genere masculino in Consonantes desinunt, in fæminino assumunt *a*, v. g. *Lung*, longus; *lunga*, longa. *Prins*, prensus; *prinsa*, prenfa. *Legát*, ligatus; *legáta*, ligata &c.
- II. Epicena nomina Hominum desinentia in Consonantes fiunt fæminini generis assumendo pariter *a*, v. g. *Domn*, dominus; *doamna*, domina. *Nepot*, nepos; *nepoata*, neptis. *Socr*, sacer; *soacra*, sacerdos. *Român*, Valachus; *Româna*, Valacha. *Cumnát*, cognatus; *cumnáta*, cognata &c.

Excipe *Tátă*, Pater. *Mámă*, Mater. *Fráte*, Frater. *Soră*, Soror. *Unchiu*, Patruelis. *Matusa*, Amita; quia non desinunt in Consonantes.

- III. Nomina Gentilia formant fœmininum assumendo *oae*, vel *oaica*, v. g. *Ungur*, Hungarus; *Unguroae*, vel *Unguroaica*, Hungara. *Némç*, Germanus; *Nemçoae*, vel *Nemçoaica*, Germana. *Turc*, Turca; *Turcoae*, vel *Turcoaica*. *Tatár*, Tataroae, vel *Tataroaica*. *Sirb*, Sirboae, vel *Sirboaica*, &c.

Ve-

Verum *Rus*, *Talián*, *Moldovean* formant Fæmininum assumendo *ca*, v. g. *Rusca*, *Tallánca*, *Moldoveanca*, & *Româncă* etiam dicitur.

IV. Appellativa supremarum Dignitatum tam secularium, quam ecclesiasticarum, fiunt fæminini generis assumendo Syllabas *easa*, v. g. *Imperát*, *Imperator*, *Imperateasa*. *Crái*, *Rex*, *Craieasa*. *Prinç*, *Princeps*, *Princeasa*. *Palathin*, *Palatinus*, *Palathineasa*. *Vladic*, *Archiepiscopus*, *Vladiceasa*, *Preot*, *Sacerdos*, *Preoteasa*.

V. Appellativa, quæ minores Dignitates, aut plane servilia munia denotant, fiunt fæminini generis, quæ exeunt in *iu* mutando ultimum *u* in *tia*, ut: *Negutiatoriu*, negotiator, *Negutiatoritia*. *Purcáriu*, porcarius, *purcaritia*. *Pecuráriu*, pecuarius, *pecuraritia*. *Vacáriu*, vaccarius, *vacari-tia*. Quæ vero desinunt in Consonantes, assumendo Syllabas *itia*, ut: *Capitán*, *Capitanitia*. *Shpán*, *Shpanitia* &c.

VI. Nominibus animalium irrationabilium, ut fæminina fiant, additur *oae*. v. g. *Lup*, *lupus*, *lupoae*. *Urs*, *ursus*, *ursoae*. *Iepure*, *lepus*, *iepuroae*. *Leu*, *leo*, *leoae* &c.

Excipe *Asin*, *asinus*, *ásina*. *Câne*, *canis*, *catiea*. *Mâtoc*, *cattus*, *mâtia*. — Fæminina item, quæ in lingua latina a masculinis non formantur, v. g. *Porc*, *porcus*; *seroafa*, *scrofa*. *Cál*, *caballus*; *iápa*, *equa*. *Taur*, *taurus*; *váca*, *vacca*. *Berbéce*, *vervex*; *oae*, *ovis*. *Côcosh*, *gallus*; *gaina*, *gallina*. *Curcán*, *gallus india-nus*; *curca* &c.

Po.

Porumb, *palumbus*, tamen format
Porumbitia. *Gânsac*, *anser*, *gânsca*.
Ratioiu, *anas*, *rátia*. *Pasaroiu*, *passer*,
pásare. Sed *peun*, *pavo*, *peunitia*.

Reliqua disce usu, qui optimus Magister est.

C A P U T VII.

De augmentanda, et diminuenda significatione Nominum.

§. 1.

Nominum Adjectivorum, quia comparantur, significatio in Lingua Daco-Romana vix aliquando augmentatur; augetur autem Substantivorum significatio valde, quando eis in fine additur *oiu*. v. g. *Cál*, equus; *caloiu*, valde magnus equus. *Oin*, homo; *omoiu*, extraordinariæ staturæ homo. *Muieroiu*, *Fataroiu*, Mulier, Filia innupta extraordinariæ magnitudinis &c.

§. 2.

Minuitur autem significatio Nominum tam Adjectivorum, quam Substantivorum ita:

A. Nominibus Adjectivis generis

1) masculini, quæ desinunt

a. in Consonantem, addendo *utiu*, vel *isfor*, v. g. *Bun*, bonus; *bunutiu* vel *bunisfor*, bonellus &c.

b. in

b. in Vocalem *e*, addendo loco *e* *utiū*
vel *isor*, v. g. *dulce*, *dulcis*; *dulcutiu*
vel *dulcisor*, *dulcellus* &c.

2) fæminini sive in *a*, sive in *e* Vocales
desinant, addendo loco harum *utia*,
vel *soara*, v. g. *burutia*, *dulcutia*,
bunisoara, *dulcisoara*.

B. Prorsus eadem sunt Regulæ etiam pro
Substantivis, v. g.

1) Pro masculinis

a. in Consonantem desinentibus, ut: *domn*,
dominus; *domnutiu*, vel *domnisor*,
domicellus.

b. in Vocales desinentibus, ut: *câne*,
canis; *cânutiu*, vel *cânisor*, *cani-*
culus.

2) Pro fæmininis, ut: *doamna*, *domina*;
domnutia, vel *domnisoara*, *domi-*
cella. *Fâce*, *facies*; *façutia*, vel *faç-*
soara, *faciuncula*.

Excipe Substantiva fæminea, quæ desinunt
in *ne*, vel *le*, item masculina, quæ desinunt
in *de*, quia loco ultimi *e* assumunt *iutiu*, vel
iutia loco *utiū*, vel *utia*, v. g. *Bâde*, Domine
Frater major nate! *Badiutiu*, vel *Badisor*.
Léle! Domina Soror major natu! *Leliutia*, vel
Lelisoara. *Pâne*, panis; *pâniutia*, vel *pâni-*
soara, &c.

C A.

C A P U T VIII.

De Comparisonibus.

§. 1.

Nihil est facilius in Lingua Daco-Romana, quam formare Comparativum, & Superlativum a Positivo Gradu.

Comparativus enim formatur præponendo ei *mái*, magis, v. g. *Bun*, bonus; *mái bun*, melior, &c.

Et Superlativus præponendo *prea*, vel *foarte*, valde, v. g. *Prea bun*, vel *foarte bun*, optimus, &c.

C A P U T IX.

De Pronominibus.

§. 1.

Pronomina in Lingua Daco-Romana sunt personalia, possessiva, demonstrativa, interrogativa, relativa, & impropria.

§. 2.

D E C L I N A T I O P R O N O M I N U M P E R S O N A L I U M.

S i n g u l a r i t e r.

I. Persona.

II. Persona.

N. Io, *Ego.*

Tu, *Tu.*

G. Á-meu, *mei.*

Á-tau, *tui.*

D. Mie, *mihi.*

Tie, *tibi.*

A. Pre-mine, *me.*

Pre-thine, *te.*

Abl. Delá-mine, *a me.*

Delá-thine, *a te.*

Plu.

P l u r a l i t e r.

N. Noi, <i>nos.</i>	Voi, <i>vos.</i>
G. Á-nostr, <i>nostrum.</i>	Á-vostr, <i>vestrum.</i>
D. Noao, <i>nobis.</i>	Voao, <i>vobis.</i>
A. Pre-noi, <i>nos.</i>	Pre-voi, <i>vos.</i>
Abl. Delá-noi, <i>a nobis.</i>	Delá-voi, <i>a vobis.</i>

S i n g u l a r i t e r.**III. Personæ.**

<i>Mascul.</i>	<i>Faemina.</i>
N. Iel, <i>ille.</i>	Iea, <i>illa.</i>
G. Á-lui, <i>illius.</i>	Á-iei, <i>illus.</i>
D. Lui, <i>illi.</i>	Iei, <i>illi.</i>
A. Pre-iel, <i>illum.</i>	Pre-iea, <i>illam.</i>
Ab. Delá-iel, <i>ab illo.</i>	Delá-iea, <i>ab illa.</i>

P l u r a l i t e r.

N. Iei, <i>illi.</i>	Ieale, <i>illae.</i>
G. Á-lor, <i>illorum.</i>	Á-lor, <i>illarum.</i>
D. Lor, <i>illis.</i>	Lor, <i>illis.</i>
A. Pre-iei, <i>illos.</i>	Pre-iéle, <i>illas.</i>
Ab. Delá-iei, <i>ab illis.</i>	Delá-iéle, <i>ab illis.</i>

Exemplo aliorum Grammaticorum subiecto
Pronominibus personalibus Reciprocum, de
quo nota

- I. Quod sicut in Lingua Latina Pluralem habeat similem Numero Singulari.
- II. Ubiunque, & quandocunque in Lingua Latina Reciproco utimur, etiam in Daco-Romanæ eodem utamur, oportet.

D E

**D E C L I N A T I O P R O N O M I N I S
R E C I P R O C I .**

Singulariter, et Pluraliter.

N. *caret.* G. Á-sau, *sui.* D. Sie, *sibi.* A. Pre-sine, *se.* Abl. Delá-sine, *a se.*

§. 3.

De Pronominibus Possessivis.

Pronomina Possessiva sunt ista: *Ameu*, meus; *ámea*, mea. *átau*, tuus; *átaá*, tua. *ásau*, suus; *ásaá*, sua. *ánostr*, noster; *ánoastrá*, nostra. *ávostr*, vester; *ávoastrá*, vestra. De quibus hæc sunt notanda:

- I. In Nominativo, Accusativo, & Ablativo possunt præponi, aut postponi Nominibus; in aliis Casibus raro sunt præponenda
- II. Quando postponuntur Nominibus, amittunt litteram initiale á, atque exigunt, ut Nomen, ad quod referuntur, habeat Articulum definitum; v. g. loco *Ameu câne*, dico: *Câne-le meu*; canis meus &c.
- III. Quando præponuntur, post A, quod est initiale, regulariter acceptant Articulum Nominis, ad quod referuntur; v. g. *Ámeu Parinte*, meus Genitor; *áimei Parinti*, mei Genitores. *Átaá Sora*, tua Soror. *Áletále Sorori*, tuæ Sorores &c.
- IV. Quando postponuntur Substantivis, Masculina quidem per solos Numeros declinantur,
Fæmi-

Fæminina autem in Genitivo, & Dativo singulari acceptant Nominativum pluralem, v. g. *Sorá taá*, *A-Sororei tálē*, *Sororei tálē*.

V. *Pre Accusativi*, & *Delá Ablativi* eis præmittitur, quando præponuntur Nominibus.

VI. Pluralem habent *Atai*, tui; *Atálē*, tuæ. *Amei*, mei; *Améle*, meæ. *Ásai*, sui; *Ásále*, suæ. *Anostri*, nostri; *Anoastre*, nostræ. *Avostrí*, vestri; *Avoastre*, vestræ.

§. 4.

De Pronominibus Demonstratīvis.

Pronomina Demonstrativa sunt sequentia:

Acest, *aceasta*, iste, ista. *Ácel*, *acea*, vel *cel*, *cea*, ille, illa. *Acestásh*, *aceaidásh*, idem, eadem. *Ieu îns*, ego ipse; *Tu însuti*, tu ipse; *Iel însush*, ille ipse. Declinantur autem ita:

S i n g u l a r i t e r.

Masc.

N. <i>Ácest</i> , <i>iste</i> .	G. <i>Á ácestui</i> , <i>istius</i> .
D. <i>Ácestui</i> .	Ac. Pre-ácest.
Ab. Delá-ácest.	

Faem.

<i>Áceasta</i> , <i>ista</i> .	<i>Á-áceastei</i> , <i>istius</i> .
<i>Áceaftei</i> .	Pre-áceasta.
<i>Delá-áceasta</i> .	

P l u r a l i t e r.

N. <i>Ácesti</i> , <i>isti</i> .	<i>Áceaste</i> , <i>istae</i> .
G. <i>Á-ácestor</i> .	<i>Á-ácestor</i> .
D. <i>Ácestor</i> .	<i>Ácestor</i> .
Ac. Pre-ácesti.	Pre-áceaste.
Ab. Delá-ácesti.	<i>Delá-áceaste</i> .

Sic.

Sic declinantur etiam *Acel*, vel *Cel*, & *Acestásh*, dummodo *ASh* maneat immutatum in omni Casu.

In *Ieu ins* &c. tantum Pronomina personalia declinantur.

Quomodo cum Nominibus declinantur, invenies *Capite III. hujus Partis*, ubi de Adjectivis egimus.

§. 5.

De Pronominibus Interrogativis.

Pronomina Interrogativa alia sunt simplicia, alia composita. Declinatio simplicis.

Singulariter.

Pluraliter.

N. Quáre, quárea, <i>quis</i>	N. Quárii, <i>qui</i> , <i>vel</i>
<i>vel quae?</i>	<i>Quáre, quae?</i>
G. Á-quarui, <i>vel</i> Á-cui.	G. Á-quaror.
D. Quarui, <i>vel</i> Cui.	D. Quaror.
Ac. Pre-quáre, <i>vel</i> qua-	Ac. Pre-quárii, <i>vel</i>
rea.	Pre-quáre.
Ab. Delá-quáre, <i>vel</i>	Ab. Delá-quarii, <i>vel</i>
quarea.	Delá-quáre.

Exemplum aliud.

Singulariter.

Pluraliter.

N. Cine, <i>quis</i> , <i>vel</i>	N. Cine, <i>qui</i> , <i>vel</i>
<i>quae?</i>	<i>quae?</i>
G. Á-cui.	G. Á-quaror.
D. Cui.	D. Quaror.
Ac. Pre-cine.	Ac. Pre-cine.
Ab. Delá-cine.	Ab. Delá-cine.

Sic

Sic declinantur etiam: Oarecine, *aliquis*. Fiestecine, *quilibet*. Oricine, *quicunque*. Totcine, *quivis*. Oarequáre, *quidam*. Fiestequáre, *quilibet*. Oriquáre, *quicunque*. Totquáre, *quivis*. Hæc omnia, sicuti diximus, declinantur juxta præcedentia exempla: illa, quæ componuntur ex *Cine*, juxta *Cine*, & alia juxta *Quare*.

§. 6.

D e R e l a t i v i s.

Pronomina Relativa duo sunt: *Quare*, qui, & *quarea*, quæ, & *Ce*, idem significans. Quomodo declinatur *Quare*, expositum est §pho præcedenti.

Ce manet indeclinabile, & tantum Demonstrativum *Cel*, quod semper est præponendum Relativo *Ce*, declinatur. v. g. *Cel ce áu facut ceriul*, qui fecit Cœlum. *Acelui ce áu facut ceriul*, Factoris Cœli, vel potius Ejus, qui fecit Cœlum.

§. 7.

D e P r o n o m i n i b u s i m p r o p r i i s.

Pronomina impropria sunt: *Alt*, *altra*, alter, altera. *Un*, *O*, *quidam*, *quædam*. *Tot*, *toata*, *omnis*. *Nime*, vel *nimene*, *nemo*. *Quat*, *quot*.

Modum, secundum quem declinatur *Un*, habes Cap. I. *hujus Partis*. De *Tot* egimus Capite III. Hic notandum, quod quando solitariae ponitur *Tot*, in Dativo singulari exigit Præpoli-

positionem *Lá* ante se. v. g. *Lá tot*, omni.
 Quod fit etiam, quando ponitur ante Nomen,
 quod in tali casu non declinatur. v. g. loco *Tot homului*, dico *Lá tot homul*, omni homini.

Reliqua Pronomina impropria sic declinantur:

S i n g u l a r i t e r.

Mascul.

- N. Ált, *alter.*
- G. Á-áltui, *alterius.*
- D. Áltui.
- Ac. Pre-ált.
- Ab. Delá-ált.

Faemin.

- Álta, *altera.*
- Á-áltei.
- Áltei.
- Pre-álta.
- Delá-álta.

P l u r a l i t e r.

- N. Álti.
- G. Á-áltor.
- D. Áltor.
- Ac. Pre-álti.
- Ab. Delá-álti.

- Álte.
- Á-áltor.
- Áltor.
- Pre-álte.
- Delá-álte.

Singulariter. N. Nime, *vel* Nimene. G. Á-nimerui, *vel* Á-nimenui. D. Nimerui, *vel* Nimenui. Ac. Pre-nimē, *vel* Pre-nimene. Abl. Delá-nime, *vel* Delá-nimene. *Plurali caret.*

Quât in Singulari est indeclinabile, in Plurali sic declinatur:

N. Quâti, *vel* Quâte, *quot.* G. Á-quâtor.
 D. Quâtor. Ac. Pre-quâti, *vel* Pre-quâte. Abl.
 Delá-quâti, *vel* Delá-quâte.

C A P U T X.

De Numeris.

§. 1.

Numeri cardinales, seu numerales sunt:

1. Un, Una.	41. Pátru zeci si un &c.
2. Doi, doao.	50. Cinci zeci.
3. Trei.	60. Siése zeci.
4. Pátru.	70. Siépte zeci.
5. Cinci.	80. Opt zeci.
6. Siése.	90. Noao zeci.
7. Siépte.	100. O suta.
8. Opt.	200. Doao sute.
9. Noao.	500. Trei sute.
10. Zéce,	1000. O mie.
11. Un spre zéce.	2000. Doao míi.
12. Doi spre zéce.	3000. Trei míi.
13. Trei spre zéce. &c.	100000. O suta de míi.
20. Doao zeci.	200000. Doao sute de míi.
21. Doao zeci si un &c.	
30. Trei zeci.	1000000. Un million.
31. Trei zeci si un &c.	2000000. Doao millioane, &c.
40. Pátru zeci.	

Ex his solus numerus *Un*, & *Una* declinatur sicut Articulus indefinitus, quem vide, reliqua manent indeclinabilia; tamen, quando exprimunt Dativum, recipiunt Præpositionem *lă*, ad. v. g. *Lă doi ám dát pâne*, duobus dedi panem, &c.

§. 2.

Numeri ordinales masculini formantur addendo cardinalibus *lea*, & præponendo *al.* v. g. *Aldoilea*, secundus; *áltreilea*, tertius, &c. Numerus tamen cardinalis *un* format ordinalem, *ántâiu*, *ántâia*, primus, prima.

§. 3.

§. 3.

At Numeri ordinales fæminini generis formantur præponendo cardinalibus unum *á*, & postponendo alterum. v. g. *Acincid*, quinta; *ázécea*, decima, &c. *Doi* tamen amant *ádoaoá*, secunda; *trei*, *átredá*, tertia; *pátru*, *ápátrá*, quarta.

Alias species Numerorum ex usu facilius addisces.

C A P U T XI.

De Verbis Auxiliaribus.

§. 1.

Verba Auxiliaria duo sunt in Lingua Daco-Romana: *Sînt*, sum, & *Am*, habeo. Primum conjugatur hoc modo:

Modus Indicativus.

*Tempus Praesens.**Singulariter.*

Io sînt, *Ego sum.*
Tu iestî, *tu es.*
Iel e, *vel iéste*, *ille est.*

Pluraliter.

Noi sîntem, *nos sumus*
Voi sînteti.
Iei sînt.

Praeteritum Imperfectum.

Io erám, *ego eram.*
Tu erái.
Iel erá.

Noi erám, *nos eramus*
Voi eráti.
Iei erá.

Praeteritum Perfectum.

Io ám fost, *ego fui.*
Tu ái fost.
Iel áu fost.

Noi ám fost, *nos fuimus*
Voi áti fost.
Iei áu fost.

D

Prae-

Praeteritum Absolutum.

Io fui, vel fusseiu, ego fui.	Noi furam, vel fus- sem.
Tu fusfi, vel fussefi. Iel fù, vel fusse.	Voi furati, vel fusseti. Iei fura, vel fusse.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io fusséssem, ego fue- ram.	Noi fusséssem, nos fue- ramus.
Tu fussefi. Iel fussésse.	Voi fussésseti. Iei fussésse.

Futurum.

Io oi fi, vel Io voi fi, ego ero.	Noi om fi, vel Noi vom fi.
Tu ei fi, vel Tu vei fi. Iel á fi, vel Iel vá fi.	Voi eti fi, vel Voi veti fi. Iei or fi, vel Iei vor fi.

Modus Imperativus.**Tempus Praesens.**

Fii tu, sis tu. Fie iel, sit ille.	Fiti voi, sitis vos. Fie iei, sint illi.
---	---

Futurum.

Se fii io, sim ego. Se fii tu. Se fie iel.	Se fim noi, simus nos. Se fiti voi. Se fie iei.
---	--

Modus Conjunctionis.**Tempus Praesens.**

Se fii io, ut sim ego. Se fii tu. Se fie iel.	Se fim noi, ut simus nos. Se fiti voi. Se fie iei.
--	---

Prae-

Praeteritum Imperfectum.

Io áfi fi, ego essem.	Noi ám fi, nos essemus
Tu ái fi.	Voi áti fi.
Iel ár fi.	Iei ár fi.

Praeteritum Perfectum.

Se fiu fost, ut fuerim.	Se fim fost, ut fuerimus
Se fii fost.	Se fiti fost.
Se fie fost.	Se fie fost.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io áfi fi fost, ego fuissem.	Noi ám fi fost, nos fuissemus.
Tu ái fi fost.	Voi áti fi fost.
Iel ár fi fost.	Iei ár fi fost.

Futurum est simile Futuro Imperativi.

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A fi, vel Á fire, esse.

Praeteritum.

A fi fost, fuisse.

Gerundium in dum, et in di.

De á fire.

Participium Praesens, et Gerundium in do.

Fiind.

Futurum.

Fiitoriu, futurus.

Fiitoare, futura.

§. 2.

Verbum *Am*, habeo, Indicativi Præsens habet: *Io ám*, ego habeo. *Tu ái*, tu habes. *Iel áre*, ille habet. *Noi ávem*, nos habemus. *Voi áveti*, vos habetis. *Iei áu*, illi habent. Præteritum absolutum: *Io ávui*, ego habui. *Tu ávusi*, tu habuisti. *Iel ávù*, ille habuit. *Noi ávuram*, nos habuimus. *Voi ávurati*, vos habuistis. *Iei ávura*, illi habuerunt. Imperativi Præsens: *Aibi tu*, habe tu. *Aiba iel*, habeat ille. Infinitivi Præsens: *A ávére*, habere, Supinum: *Ávut*, habitus. De cætero conjugatur sicut *Táe*, taceo, de quo agemus in secunda Conjugatione.

C A P U T XII.

De Conjugationibus Verborum Regularium.

§. 1.

Conjugationes Verborum Regularium in Lingua Daco-Romana sunt quatuor, sicut etiam in Latina.

§. 2.

Primae Conjugationis Infinitivus exit in *áre* longum; *Secundae* in *ére* longum; *Tertiae* in *ere* breve; *Quartæ* in *ire* longum.

§. 3.

Sed hic sequentia quoad Conjugationes omni cum attentione observa:

I. Regulas corruptionis ex latina in valachicam Linguam adcurate observato.

II.

- II. Diphthongos pronuncia, ut dictum est *Parte I. Cap. II.*
- III. Primam Personam Singularis Numeri forma a vocibus latinis juxta datas Corruptionis Regulas.
- IV. Secundam, & tertiam Personam in utroque Numero, nec non primam Personam pluralem, forma a prima Persona singulari juxta appositum cuiusvis Conjugationis Paradigma.
- V. E Præteritis Imperfectis *b* in omnibus quatuor Conjugationibus exmitte.
- VI. E primæ, & quartæ Conjugationis Præterito absoluto pariter exmitte penultimum *v*, in aliis duabus reserba, & lege juxta Diphthongos.

I. C O N J U G A T I O.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singulariter.

Io láud, *ego laudo.*

Tu láuz-i.

Iel láud-a.

Pluraliter.

Noi laud-am, *nos laudamus.*

Voi laud-áti.

Iei láud-a.

Praeteritum Imperfectum.

Io laud-áám, <i>ego laudabam.</i>	Noi laud-áám, <i>nos laudabamus.</i>
-----------------------------------	--------------------------------------

Tu laud-áái.	Voi laudááti.
--------------	---------------

Iel laud-áá.	Iei laud-áá.
--------------	--------------

Prae-

Praeteritum Perfectum.

Io ám laudát , ego lau-	Noi ám laudát , nos
davi.	laudavimus.
Tu ái laudát.	Voi áti laudát.
Iel áu laudát.	Iei áu laudát.

Praeteritum Absolutum.

Io laud-áii , ego lau-	Noi laud - áram , nos
davi.	laudavimus.
Tu laud-áási.	Voi laud-árati.
Iel laud-à.	Iei laud-ára.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io ám fost laudát , ego	Noi ám fost laudát , nos
laudaveram.	laudaveramus.
Tu ái fost laudát.	Voi áti fost laudát.
Iel áu fost laudát.	Iei áu fost laudát.

Plusquamperfectum Absolutum.

Io laud-ássem , lauda-	Noi laud-ássem , lau-
veram.	daveramus.
Tu laud-ássefi.	Voi laud-ásseti.
Iel laud-ásse.	Iei laud-ásse.

Futurum.

Io oiu laudá , ego lau-	Noi om laudá , nos lau-
dabo.	dabimus.
Tu ei laudá.	Voi eti laudá.
Iel á laudá.	Iei or laudá.

Nota. Potest in quacunque Conjugatione ante Auxiliare Futuri poni v. e. g. loco *oiu*, *voiu*; loco *ei*, *vei*, &c.

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Láud-a tu, *lauda tu.* Laud-áti voi, *laudate vos.*
 Laud-e iel, *laudet ille.* Laud-eiei, *laudent illi.*

Futurum.

Se láud io, <i>laudem</i>	Se laud-am noi, <i>laude-</i>
ego.	mus nos.
Se láuz-i tu.	Se laud-áti voi.
Se láud-e iel.	Se láud-eiei.

Modus Coniunctivus.

Tempus praesens est simile Futuro Imperativi.

Praeteritum Imperfectum.

Io ási laudá, <i>lauda-</i>	Noi ám laudá, <i>lauda-</i>
rem.	remus.
Tu ái laudá.	Voi áti laudá.
Iel ár laudá.	Iei ár laudá.

Praeteritum Perfectum.

Se fiu laudát, <i>ut lau-</i>	Se sim laudát, <i>ut lau-</i>
daverim.	daverimus.
Se fii laudát.	Se fiti laudát.
Se fie laudát.	Se fie laudát.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io ási } <i>laudasssem.</i>	Noi ám } <i>laudasssemus</i>
Tu ái } si laudát, <i>vel si</i>	Voi áti } si laudát, <i>v. si</i>
Iel ár } fost laudát.	Iei ár } fest laudát.

Futuro Coniunctivus caret.

M. q.

Modus Infinitivus.***Tempus Praesens.*****A laudare, laudare.**

Nota. Vulgus in colloquiis solet omittere ultimam syllabam *re* Infinitivi Præsentis, aitque loco: *A laudare, a tacere, a dormire &c. A laudá, a tacé, &c.*

Praeteritum.**A fī laudát, vel A fī fost laudát, laudasse.*****Futurum.*****A fī laudatoriu, laudaturus.*****Supinum.*****Laudát, laudatus.*****Gerundium in di et dum.***

De laudare. De laudát, ad laudandum, vel laudandi.

Gerundium in do.**Laud-ând, laudando.*****Participii Praesens.*****Laud-ând, vel Laudatoriu, laudans.*****Futurum.*****A fī laudatoriu, laudaturus.**

Sic conjugantur *cānt*, canto; *mānc*, vel *mānānc*, manduco; *āmbl*, ambulo; *állerg*, curro; *cuget*, cogito; *quāut*, quæro; *cerc*, quæro; *culc*, colloco, vel decumbo; *lunec*, lubrico; *ár*, aro; *iert*, parco; *sáp*, fodio; *crep*, crepo; *cálc*, calco; *judec*, judico; *joc*, jocor, vel ludo, &c.

II.

II. CONJUGATIO.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Io tac-, ego taceo.	Noi tac-em, tacemus.
Tu tac-i.	Voi tac-eti.
Iel tac-e.	Iei tac-

Praeteritum Imperfectum.

Io tac-eám, tacebam.	Noi tac-eám.
Tu tac-eái.	Voi tac-eáti.
Iel tac-eá.	Iei tac-eá.

Praeteritum Perfectum.

Io ám tac-ut, tacui.	Noi ám tac-ut.
Tu ái tac-ut.	Voi áti tac-ut.
Iel áu tac-ut.	Iei áu tac-ut.

Praeteritum Absolutum.

Io tac-ui, tacui.	Noi tac-um, vel tac-uram.
Tu tac-usi.	Voi tac-uti, vel tac-urati.
Iel tac-ù.	Iei tac-ura.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io ám tacueram.	Noi ám tacueram.
Tu ái fost tacut.	Voi áti fost tacut.
Iel áu	Iei au

Plusquamperfectum Absolutum.

Io tacussem, tacueram	Noi tacussem.
Tu tacussei.	Voi tacusseti.
Iel tacusse.	Iei tacusse.

Fu.

Futurum.

<i>Io oi, vel voi</i>	<i>) tacebo.</i>	<i>Noi om, vel vom</i>
<i>Tu ei, vel vei</i>	<i>) tac-é.</i>	<i>Voi eti, vel veti</i>
<i>Iel á, vel vá</i>		<i>) tac-é.</i>
		<i>Iei or, vel vor</i>

*Modus Imperativus.**Tempus Praesens.*

<i>Tác-i tu, tace tu.</i>	<i>Tac-eti voi, tacete vos.</i>
<i>Tác-a iel, taceat ille.</i>	<i>Tác-aiei, taceant illi.</i>

Futurum.

<i>Se tac io, taceam ego.</i>	<i>Se tac-em noi.</i>
<i>Se tac-i tu.</i>	<i>Se tac-eti voi.</i>
<i>Se tac-a iel.</i>	<i>Se tac-a iei.</i>

Modus Conjunctionis.

Tempus Praesens est simile *Futuro Imperativi.*

Praeteritum Imperfectum.

<i>Io ási</i>	<i>) tacerem.</i>	<i>Noi ám</i>
<i>Tu ái</i>	<i>) tacé.</i>	<i>Voi áti</i>
<i>Iel ár</i>		<i>) tacé.</i>
		<i>Iei ár</i>

Praeteritum Perfectum.

<i>Se fiu tacut, ut tacue-</i>	<i>Se fíu tacut, ut tacue-</i>
<i>rim.</i>	<i>rimus.</i>
<i>Se ffi tacut.</i>	<i>Se fiti tacut.</i>
<i>Se fie tacut.</i>	<i>Se fie tacut.</i>

Plusquamperfectum.

<i>Io ási</i>	<i>) tacuisse.</i>	<i>Noi ám</i>
<i>Tu ái</i>	<i>fí tacut, vel fí</i>	<i>Voi áti</i>
<i>Iel ár</i>	<i>fost tacut.</i>	<i>fí tacut, vel fí</i>
		<i>Iei ár</i>
		<i>fost tacut.</i>

Futuro Conjunctionis caret.

Mo.

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

Á tacére, *tacere*.

Praeteritum.

Á fī tacut, *vel* Á fī fost tacut, *tacutiss.*

Futurum.

Á fī tacatoriu, *tacitus*.

Supinum.

Tacut, *tacitus* (ut ita dicam.)

Gerundium in di, et dum.

De tacére, *vel* De tacut, *tacendi*, *vel ad tacendum.*

Gerundium in do.

Tacēnd, *vel* Tacānd, *tacendo*.

Participii Praesens.

Tacēnd, *vel* Tacānd, *vel* Tacatoriu, *tacens*.

Futurum.

Á fī tacatoriu, *tacitus*.

Sic conjugantur: *Ved*, *video*. *Shied*, *sedeo*.
Cád, *cado*. *Ríd*, *rideo*. *Mângaiu*, *confolor*.
Táiu, *scindo* &c.

Nota. Verba, quæ desinunt in *iu*, formant Imperativum assumendo *e*, & Supinum assumendo *at*. v. g. *Mângiae*, *confolare*; *mângaiát*, *confolatum* &c.

Ast Remân, *vel* Remâiu, *remaneo*, Imperativum format Remâi tu; Supinum Remás.

III.

III. CONJUGATIO.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Io bát, ego tundo.	Noi bát-em.
Tu bát-i.	Voi bát-eti.
Iel bát-e.	Iei bát.

Imperfectum.

Io bat-eám, tundebam.	Noi bat-eám.
Tu bát-eái.	Voi bat-eáti.
Iel bát-eá.	Iei bat-eá.

Praeteritum Perfectum.

Io ám} tutudi.	Noi ám} tutudi.
Tu ái} batut.	Voi áti} batut.
Iel áu}	Iei au }

Praet. Perf. Absolutum.

Io bat-ui, tutudi.	Noi bat-um, vel bat-uram.
Tu bat-usi.	Voi bat-uti, vel bat-urati.
Iel bat-ù.	Iei bat-ura.

Plusquamperfectum.

Io ám} tutuderam.	Noi ám} tutuderam.
Tu ái} fost batut.	Voi áti} fost batut.
Iel áu}	Iei au }

Plusquamperfectum Absolutum.

Io bat-ussem, tutude-	Noi bat-ussem, tutude-
ram.	ramus.
Tu bat-usseši.	Voi bat-usseti.
Iel bat-usse.	Iei bat-usse.

Fu-

Futurum.

Io oi, <i>vel</i> voi <i>tundam</i>	Noi om, <i>vel</i> vom
Tu ei, <i>vel</i> vei <i>báte.</i>	Voi eti, <i>vel</i> veti <i>báte.</i>
Iel á, <i>vel</i> vá <i>S</i>	Iei or, <i>vel</i> vor <i>S</i>

*Modus Imperativus.**Tempus Praesens.*

Báte tu, <i>tunde tu.</i>	Báteti voi, <i>tundite vos.</i>
Báta iél, <i>tundat ille.</i>	Báta iei, <i>tundant illi.</i>

Futurum.

Se bát io, <i>tundam ego</i>	Se bát-em noi.
Se bát-i tu.	Se bát-eti voi.
Se bát-a iel.	Se bát-a iei.

Modus Conjunctionivus.

Tempus praesens est simile *Futuro Imperativi.*

Imperfectum.

Io ási <i>tunderem.</i>	Noi ám <i>S</i>
Tu ái <i>báte.</i>	Voi áti <i>báte.</i>
Iel ár <i>S</i>	Iei ár <i>S</i>

Praet. Perfectum.

Se fiu <i>ut tutuderim.</i>	Se fím <i>S</i>
Se fii <i>batut.</i>	Se fiti <i>batut.</i>
Se fie <i>S</i>	Se fie <i>S</i>

Plusquamperfectum.

Io ási <i>tutudissem.</i>	Noi ám <i>S</i>
Tu ái <i>fí batut, vel fí</i>	Voi áti <i>fí batut, vel</i>
Iel ár <i>fost batut,</i>	Iei ár <i>fí fost batut.</i>

Futuro Conjunctionivus caret.

Modus Infinitivus.***Tempus Praesens.*****A bátere , tundere.*****Praeteritum.*****A fl batut, vel A fl fost batut, tutudisse.*****Futurum.*****A fl batatoriu, verberaturus.*****Supinum.*****Batut , verberatus.*****Gerundium in di , et dum.*****De bátere, vel De batut, verberandi, vel ad
verberandum.*****Gerundium in do.*****Batênd , tundendo.*****Participii Praesens.*****Batênd , vel Batatoriu , tundens.*****Futurum.*****A fl batatoriu , verberaturus.**

Sic conjugantur: Fác, facio. Pun, pono,
 Cred, credo. Cuprind, comprehendo. Zic,
 dico. Duc, duco. Alleg, eligo. Merg, pergo,
 Trec, transeo, &c.

Nota I. Duc, Fác, Zic , formant secundam
 Personam Præsentis Imperativi Dù, Fà,
 Zi. Tertiam sicut Bát.

- II. Trec, & Merg, formant: *Treci*, transi,
Mergi, perge.
- III. Desinentia in *un*, formant Supinum,
mutando *u* in *us*, v. g. *Pun*, *pono*,
Pus, *positus*.
- IV. Desinentia in *g* & *und*, item Rád, *rado*.
Zic, *dico*. Duc, *duco*, formant Supinum
mutando ultimam Consonantem in *s*, v. g.
Áleg, *eligo*; Álles, *electus*. Pung, *pungo*;
Puns, *punctus*. Duc, dus. Zic, zis. Rád,
rás. Tund, *tondeo*, tuns.
- V. Verbá, quorum Supinum desinit in *s*,
formant Præteritum Perfectum Absolutum,
addendo Supino *seiu*, v. g. *Pun*, *pus*, *pus-*
seiu. Duc, dus, *dusseiu*, &c.

IV. C O N J U G A T I O.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Io dorm, <i>ego dormio</i> .	Noi dorm-im.
Tu dorm-i.	Voi dorm-iti.
Iel doarm-e.	Iei dorm.

Praeteritum Imperfectum.

Io dorm-ieám, <i>dormie-</i>	Noi dorm-ieám, <i>dor-</i>
<i>bam</i> .	<i>miebamus</i> .
Tu dorm-ieái.	Voi dorm-ieáti.
Iel dorm-ieá.	Iei dorm-ieá.

Praeteritum Perfectum.

Io ám} <i>dormivi</i> .	Noi ám} <i></i>
Tu ái} <i>dormit</i> .	Voi ái} <i>dormit</i> .
Iel áu}	Iei áu}

Prae-

Praeteritum Absolutum.

Io dorm-íi, <i>dormivi.</i>	Noi dorm-iram.
Tu dorm-iisi.	Voi dorm-irati.
Iel dorm-ì.	Iei dorm-ira.

Plusquamperfectum.

Io ám } dormiveram.	Noi ám } dormiveramus.
Tu ái } fost dormit.	Voi áti } fost dormiti.
Iel áu }	Iei áu }

Plusquamperfectum Absolutum.

Io dorm-issem, <i>dormi-</i> <i>veram.</i>	Noi dorm-issem; <i>dor-</i> <i>miveramus.</i>
Tu dorm-isseyi.	Voi dorm-isseti.
Iel dorm-isse.	Iei dorm-isse.

Futurum.

Io oi, vel voi } dormiam	Noi om, v. vom }
Tu ei, vel vei } dormi.	Voi eti, v. veti } dormi.
Iel á, vel vá }	Iei or, vel vor }

Modus Imperativus.**Tempus Praesens.**

Dormi tu, <i>dormi tu.</i>	Dormiti voi, <i>dormite vos.</i>
Doarma iel, <i>dormiat</i>	Doarma iei, <i>dormiant</i>
	<i>ille.</i>

Futurum.

Se dorm io, <i>dormiam</i>	Se dorm-im noi, <i>dor-</i> <i>ego.</i> <i>miamus nos.</i>
Se dorm-i tu.	Se dorm-itи voi.
Se doarm-a iel.	Se doarm-a iei.

M o-

Modus Conjunctionis.

Tempus praesens est simile *Futuro Imperativi.*

Imperfectum.

Io ási } *dormirem.*
Tu ái } *dormì.*
Iel ár }

Noi ám }
Voi áti } *dormī.*
Iei ár }

Praet. Perfectum.

Se siu } *ut dormiverim.* Se sim }
Se ffi } *dormit.* Se fiti } *dormit.*
Se fie }

Plusquamperfectum.

Io ási } *dormivissem.* Noi ám }
Tu ái } *fi dormit, vel fi* Voi áti } *fi dormit, vel*
Iel ár } *fost dormit.* Iei ár } *fi fost dormit.*

Futuro Conjunctionis caret.

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

Á *dormire, dormire.*

Praeteritum.

Á *fi, vel Á fi* *fost dormit, dormivisse.*

Futurum.

Á *fi dormitoriu, dormiturus.*

Gerundium in di, et dum.

De *dormire, vel De dormit, dormiendo, vel*
dormiendum.

E

Ge.

Gerundium in do.

Dormind, *dormiendo.*

Supinum.

Dormit, *dormitum.*

Participii Praesens.

Dormind, *vel* Dormitoriu, *dormiens.*

Futurum.

A fi dormitoriu, *dormiturus.*

Sic conjugantur: Aud, *audio.* Senti, *sentio* (cui additur i post t, ut distinguantur a Sēnt, sum) Mint, *mentior.* Moriu, *morior.* Fug, *fugio.* Vin, *venio*, quod format Imperativum in a; v. g. Vina tu, *veni tu;* vina iel, &c.

Nota. Verba desinentia in esc pariter hoc modo conjugantur, tamen dum primam, & secundam personam Pluralis Numeri Præsentis Indicativi, nec non Supinum, & Infinitivi Præsens formant, illud esc amittunt; e. g. Maresc, *magnifico*, Noi Mar-im, nos *magnificamus*, Voi Mar-it, vos *magnificatis*, Marit, *magnificatus*. Hæc eadem Verba Imperativi Præsentis secundam personam formant assumendo e; v. g. Umillesc, *humilio*, umilleste tu, &c.

C A P U T XIII.

De Verbis Passivis, Reciprocis, et Irregularium speciem præferentibus.

§. 1.

I. **V**erba Activa fiunt Passiva præponendo eis in Singulari *Me*, *Te*, *Se*, & in Plurali *Ne*, *Ve*, *Se*. v. g. Me *ved*, *videor*, Te *vezi*, *videris*, &c.

§. 2.

§. 2.

- II. Verba Reciproca , ut habeant easdem particulas ante se, Passiva non sunt , sed Neutra ; v. g. Me tem , *timeo*. Me mir , *miror*.

§. 3.

- III. Sunt quædam Verba , quæ ut in Præsenti Indicativi regulariter desinant in *n* , possunt tamen in prima , & secunda Singulari Præsentis Indicativi , in tribus personis Singularibus Futuri , Imperativi , & in tertia Singulari Præsentis Imperativi *n* mutare in *iū* , ideoque irregularia dici.

Talia sunt : *Pun* , *pono* . *Vin* , *venio* .
Tiēn , *teneo* . *Remân* , *remaneo* &c.

§. 4.

- IV. Verbum Pot , *possum* , in prima persona Singulari Præsentis Indicativi dicitur etiam *Pociū* , de cetero conjugatur sicut Verba secundæ Conjugationis , nisi quod ubique mutet *o* in *u* , præter tres personas singulares , & tertiam pluralem Præsentis Indicativi , & Futuri Imperativi , secundam item & tertiam singularem , & tertiam pluralem Præsentis Imperativi ; in quibus solis conservat *o* .

C A P U T X I V.

De Adverbis.

§. 1.

Adverbia alia sunt *Primitiva*, & alia *Derivativa*, quæ nimicum a Nominibus formantur. De illis postea; de his nota ista:

- I. *Adjectiva masculini, & communis Generis si solitarie sumantur, sunt Adverbia; v. g. Frumðs hom, pulcher homo, si sumam Adjectivum sine Substantivo, erit Adverbium, dicamque: Frumðs siede, pulchre sedet, & sic de reliquis.*
- II. *A Substantivis prius forma Adjectivum, quod sit addendo Substantivis syllabam escutum adde huic syllabæ unum e, & habebis Adverbium; e. g. Domn, Dominus, domnesc, dominalis, domnéste, dominaliter, &c.*

§. 2.

Adverbia Primitiva I. Locum indicantia.*I. Ad Interrogationem Unde? ubi?*

Aici, vel Ici, <i>hic.</i>	Pretuthindene, <i>ubique</i>
Á collo, vel colo, <i>ibi.</i>	<i>ubi-</i>
~Inlauntru, <i>intus.</i>	Fieste unde, <i>scunque.</i>
Áfára, <i>foris.</i>	Unde fie, <i>usquam.</i>
Dedesupt, <i>infra.</i>	~Invrun loc, <i>ullo in loco</i>
Deasuprá, <i>supra.</i>	Áirea, <i>alibi.</i>
Dinsùs, <i>supra.</i>	Dinlauntru, <i>intrinse-</i>
Dingios, <i>infra.</i>	<i>cus.</i>
Oblu, <i>e regione.</i>	Dináfára, <i>extrinsecus.</i>
~Inderept, <i>retro.</i>	Pristen, <i>praesto.</i>
Dupa, <i>post.</i>	Ácasa, <i>domi.</i>
~Innáinte, <i>ante, coram</i>	Depárte, <i>procul.</i>
	Áproa-

Áproape, *prope.*
Lânga, *penes.*
De deréptá, *v. ad dexteram.*
Dea deréptá, *stram.*

Deastângá, *ad sinistram.*

II. *Ad Interrogationem Unde? quò?*

~Incoace, *huc.*
Ácolo, *eo.*
Sus, *surgsum.*
Gios, *deorsum.*
~Intra, *intro.*
Áfára, *foras.*
Dinollo, *trans.*
Áirea, *aliorum.*
Necairi, *nuspiam.*

Innáinte, *antrorum.*
~Inderept, *retrosum.*
~Innápoi, *retro.*
~Incrucisi, *transverse.*
~Imponcisi, *opposite.*
Ácasa, *domum.*
~Incolo, *ultra.*
Deláture, *ad latus.*

III. *Ad Interrogationem Deunde? unde?*

Deaici, *hinc.*
Deacolo, *inde.*
Deînlauuntru, *ab intra.*
Din áfára, *ab extra.*
Din derept, *a tergo.*
Deasuprá, *desuper.*
Dingios, *ab infra.*

Dedepárte, *a procul.*
Denecairi, *nullo ex loco.*
Depretutindene, *unde quaque.*
Deâmbláturile, *utroque ex latere.*

IV. *Ad Interrogationem Ánquatru? qua?*

Peacea, *vel Peici, hac.*
Állá, *vel Lá, illac.*

~Insus, *surgum versus.*
~In gios, *deorsum versus*

V. *Ad Interrogationem Pânaunde? quo usque?*

Pânaáici, *hucusque.*
Pânaácolo, *cousque.*

Pân lá încetát, *usque ad finem.*

§. 3.

II. Adverbia Tempus significantia.

Ámù,	<i>modo.</i>	Oarequând , <i>aliquando</i>
Ácùm,		Quâteodata , <i>interdum.</i>
Ápoi,	<i>deinde.</i>	Áoarea , <i>interim.</i>
Ástazi,	<i>hodie.</i>	Quând , <i>quando.</i>
Indáta ,	<i>illico.</i>	Niciodáta , <i>nunquam.</i>
		Pururea , <i>semper.</i>
Minteni ,	<i>cito , de re-</i>	Totdeauna , <i>sempiter.</i>
		Degrába , <i>tempstive.</i>
Currênd ,	<i>pente.</i>	Intraáceea , <i>interea.</i>
		Demulteori , <i>multoties.</i>
Rapede ,	<i>cras.</i>	Ádes , <i>vel Des , sae-</i>
		<i>pe.</i>
Mâne ,	<i>mane.</i>	Rár , <i>raro.</i>
		Áráreori , <i>raro.</i>
Poimâne ,	<i>perendie.</i>	Máitot deauná , <i>ple-</i>
		<i>rumque.</i>
Ieri ,	<i>heri.</i>	Iára , <i>iterum.</i>
Állálta	<i>ieri , nudius</i>	
	<i>tertius.</i>	
Daunazi ,	<i>nuper.</i>	
Odáta ,	<i>semel.</i>	
Ódinoara ,	<i>olim.</i>	

§. 4.

III. Adverbia Ordinis.

De nou,	<i>denuo.</i>	Táándá , <i>tandem.</i>
Ántâiu ,	<i>primo.</i>	Preurma , <i>postreme.</i>
Deaci ,	<i>deinceps.</i>	Inse , <i>ceterum.</i>
Dupaáceea ,	<i>postea.</i>	Incâlcit , <i>confuse.</i>

§. 5.

IV. Adverbia interrogandi.

Decè?	<i>cur ? qua-</i>	Quum? <i>quomodo ?</i>
Pentrucè?		Quât? <i>quantum ?</i>
Caci?		Dárápoi? <i>quid tum ?</i>
		Áu?

Au? <i>an?</i> <i>num?</i>	De quând? <i>a quo?</i>
Ásiá? <i>itane?</i>	De quâte ori? <i>quoties?</i>
Preunde? <i>qua?</i>	An? <i>an?</i>
Quât depárte? <i>quam procul?</i>	Quât de máre? <i>quam magnum?</i>
Pâna quând? <i>quamdiu</i>	Ce? <i>quid?</i>

§. 6.

V. Adverbia dubitandi.

Doara, <i>forte.</i>	Quálá, <i>circiter.</i>
Oare? <i>utrum?</i>	Mái lá, <i>vel</i> { <i>fere.</i>
Dára? <i>ecquid?</i>	Mái, } <i>s</i>

§. 7.

**VI. Alia diversarum Specierum
Adverbia.**

Numái, <i>tantum.</i>	Anque, <i>adhuc.</i>
Foarte, <i>nimis.</i>	Macár, <i>saltem.</i>
Prea, <i>valde.</i>	Macársi, <i>quamquam.</i>
Nemicá, <i>nihil.</i>	Desì, <i>etsi.</i>
Tocmá, <i>plane.</i>	Mácárque, <i>quamvis.</i>
Indár, <i>gratis.</i>	Tat, } <i>tamen.</i>
Bine, <i>bene.</i>	Tatusi, } <i>tamen.</i>
Ábea, <i>vix.</i>	Tám, }
Lesne, <i>facile.</i>	Máiáles, <i>praesertim.</i>
Anevoe, <i>difficulter.</i>	Máivírtos, <i>potius.</i>
Quá, <i>quasi.</i>	Máibine, <i>melius.</i>
Qua, <i>quod.</i>	Vezibine, <i>utique.</i>
Que, <i>quia.</i>	Ámintrilea, <i>aliter.</i>
Prequum, <i>quemadmodum.</i>	Ádeverát, <i>sane.</i>
Iea, <i>ita,</i> <i>omnino.</i>	Cu buna sáma, <i>revera.</i>
Oare quum, <i>aliquo modo.</i>	De buna sáma, <i>pro certo.</i>
Âncái, <i>saltem.</i>	Ásiá dára, <i>ergo.</i>
	Ci, <i>atqui,</i> &c.

C A.

C A P U T XV.
De Praepositionibus.

§. 1.

Praepositiones aliæ regunt Dativum, aliæ Accusativum, Ablativum aliæ.

§. 2.

I. *Praepositiones, quae regunt Dativum, sunt:*

Ásuprá, <i>contra.</i>	~Ináintea, <i>ante.</i>
Deasuprá, <i>supra.</i>	~Inlauntru, <i>intra.</i>
Dedesupt, <i>infra.</i>	~Inderept, <i>post.</i>
~Incoantra, <i>contra.</i>	

Nota. Hæ Praepositiones dum cum Pronominibus personalibus construuntur, volunt habere post se loco Dativi Nominativum fæmineum Possessivorum; e. g. Ásuprá, Mea, Taá, Saá, Noastra, Voastra, *contra me, te, se, nos, vos.* Quamvis bene dicatur etiam Ásuprá *lui, lor,* contra illum, illos.

§. 3.

II. *Praepositiones regentes Accusativum sunt:*

Lá, <i>ad, apud.</i>	Quâtra, <i>versus.</i>
Lânga, <i>penes.</i>	Subt, <i>subter, sub.</i>
Dupa, <i>post.</i>	Pre, <i>supra, super.</i>
~Intra, <i>intra.</i>	Spre, <i>ad, in.</i>

§. 4.

III. *Praepositiones regentes Ablativum:*

Delá, <i>ab.</i>	Din, <i>ex.</i>
De, <i>de.</i>	~In, <i>in.</i>
Cu, <i>cum.</i>	

Nota.

Nota. Sequentes volunt post se habere
Præpositionem *De*.

Áfára, <i>extra</i> .	Dincolo, <i>trans</i> .
Depárte, <i>procul</i> .	Far, <i>sine</i> .
Áproape, <i>prope</i> .	e. g.

Toti s'au nascut în peccát áfára de Christos,
Omnes nati sunt in peccato extra Christum.

Nota. Omnes Accusativi, & Ablativi amittunt Particulas *Pre*, & *Delá*, quando eos præcedit Præpositio aliqua in Constructione.

C A P U T XVI.

De Conjunctionibus.

§. 1.

Conjunctiones, ut scitur, inserviunt ad conjungendas Orationis Partes. Sunt autem sequentes.

Shi, <i>et</i> .	Decè, <i>quare</i> .
Anquesi, <i>etiam</i> .	Pentrucè, <i>quamobrem</i> ,
Nici, <i>nec</i> , <i>neque</i> .	Deaceea, <i>ideo</i> , <i>igitur</i> .
Shisi, <i>et</i> , <i>etiam</i> .	Pentruácea, <i>propter-</i>
Qua, <i>quod</i> .	<i>ea</i> .
Que, <i>quia</i> .	Iár, <i>sed</i> .
Quá, <i>velut</i> .	Ci, <i>atqui</i> .
Quásì, <i>quasi</i> , <i>sicut</i> .	De quumyá, <i>si quo-</i>
Fiindqua, <i>quoniam</i> .	<i>modo</i> .
Se, <i>ut</i> .	Prequum dára, <i>sicut</i>
De, <i>si</i> .	<i>ergo</i> .
Denù, <i>nisi</i> , <i>vel sinon</i> .	Deaque, <i>quod si</i> , v. <i>si</i> .
Álmintrillea, <i>alias</i> .	Áltadáta, <i>alias</i> .
Ádeque, <i>adeoque</i> , <i>vel</i> <i>scilicet</i> .	Faranumái, <i>nisi tan-</i>
	<i>tum</i> .

Nu-

Numái, <i>tantum.</i>	<i>to fortior.</i>
Ásiá dára, <i>itaque.</i>	De quumvá, <i>casu quo.</i>
Dreptácáia, <i>proinde.</i>	Quát nu, <i>quin.</i>
Cu quát mái máro, <i>quanto major.</i>	Sáu, <i>aut vel seu.</i>
Cu átat mái tárē, <i>tan-</i>	Shiiár, <i>item.</i>
	lme, <i>imo.</i>

Reliqua vide in Adverbiis.

C A P U T XVII.

De Interjectionibus.

§. 1.

Interjectiones, quibus animi motus, & passiones
exprimuntur, sunt istæ:

Ode! <i>o si</i> , vel <i>uti-</i>	<i>nam!</i>	Oh vái! <i>proh dolor!</i>
		O dáta cu ânima! <i>ma-</i>
Áhá! <i>ah!</i>		<i>cte animo!</i>
Vái! <i>vae!</i>		Cárate! <i>apage!</i>
Oh! <i>oh!</i>		Mai! <i>heus tu!</i>

PARS

P A R S III.

D E S Y N T A X I.

C A P U T I.

De Syntaxi Articulorum.

§. 1.

Ut ea, quæ *Parte II. Cap. I. II. & III.* dicta fuere de ordine, quem Articuli tenent in Constructione cum Nominibus, missa faciam de Syntaxi eorundem Articulorum sequentia sunt observanda :

I. Articulo indefinito Daco-Romani utimur:

Primo in omnibus iis circumstantiis, in quibus adhibent Itali Articulum indefinitum *Uno*, Hungari *Egy*, Germani *Ein*, e. g. *Dam o cárte, da mihi aliquem librum.* Ám vezut un Domn máre, *vidi aliquem magnum Dominum, &c.*

Secundo. Quando aliquem aut valde extollimus, aut valde deprimimus; *verbo* quando plus significamus, quam dicimus; e. g. Ámurit un Cesár, si tu nuvei muri? *Mortuus est unus Caesar, et tu non morieris?* Un várvár se zica áceastaá unui Român! *Barbarus, ut dicat hoc Romano!*

§. 2.

§. 2.

II. Articulo definito, quo nempe res determinamus, utimur in iis circumstantiis, in quibus utuntur Itali Articulo II, Hungari A' vel az, Germani Der, e. g. Omul e moritoriu, *homo est mortalis*. Táta'l bun pláce pe fii, *pater bonus amat filios*.

§. 3.

III. Quando volumus proferre aliquid omnino indeterminatum, adhibemus Nomina sine ullo Articulo; e. g. Tipa lem̄, nu piétra, *projice lignum, non petram*.

Reliqua de Articulo vide *Part. II. Cap. I. II. & III.*

C A P U T II.

De Syntaxi Nom̄inum, et Pronominum.

§. 1.

Plura Nomina Daco-Romana in eadem Construzione posita sic construuntur invicem, ut apud Latinos; ideo de his regulas speciales tradere, opus non est.

§. 2.

Neque etiam necessarium est docere, qui construantur cum Adjectivis, aut Pronominibus, quum etiam de his egerimus *Part. II. Cap. II. & III.* Sed ea solum commemoranda sunt, in quibus a Latinis differunt, aut hucusque dicta non fuere. Sit itaque Regula:

I. Ab,

I. Ablativus instrumenti, qui a Latinis absque ulla Præpositione, a Daco-Romanis adhibetur cum Præpositione *cu*, e. g. Punge cu cutitul, *punge cultro*. Táie cu securea, *scinde securi*.

II. *Pre* Accusativi rebus inanimatis apponere non est opus; e. g. Du párol deaici, *asporia palum hinc*.

III. Rebus animatis solet apponi *Pre*, ut distinguantur agens a paciente; e. g. Léul áu invins pre urs, *Leo vicit ursum*.

Nota. Dixi *Pre urs*, & non *Pre ursul*, quia non determinavi, quem ursum: quod tum fieret, si Adjectivum, vel aliud aliquid rem determinans aut expresse adderetur, aut saltem subintelligeretur; e. g. Leul áu invins pre ursul cel máre, *vel* pre ursul domnului, *Leo vicit ursum illum magnum, vel ursum domini*.

IV. Si Substantivum, quod in una Construētione expressum fuit, in altera ejusdem discursus recurrat, ne sæpius repetatur, omittitur, atque ejus loco ponitur solus Articulus, definitus quidem, si Substantivum omissum fuit masculinum; secus indefinitus. Clarius: loco Masculini ponitur *L*, & loco Fæminei Substantivi *O*, de quorum collocatione in Construētione hæc nota:

1) Si adest in Construētione Verbum auxiliare, illi præponuntur immediate; e. g. Dátutiáu cutitul? *deditne tibi cultrum?* Mi láu dát, *dedit*, vel potius: *mihi illum dedit*. Dátutiáu peana-á? Mi o áu dát, *mihi dedit illam*.

2) Si

2) Si non adest auxiliare, sed adsunt Dativi Pronominum personalium sive contracti, ut mi, ti, si; ni, vi, si, sive non contracti, ut mie, tie, sie; noao, voao, sie, ponuntur immediate post hos Dativos; e. g. Dati cutitul? *datne tibi cultrum?* Dati peanaá? *datne tibi pennam?* Mi'lda, *mihi illum dat.* Mi o da, *mihi illam dat,* quod latine dicerem: *dat.*

3) Si nec auxiliare, nec Dativi Personalium adsunt, ponuntur illico post verbum finitum; e. g. Dá oi cutitul lui Petru? *Dal. Dabone cultrum Petro?* *Da illum.*

Nota. Loco *Dal* potest dici etiam *Dal lui*, da illum illi, videlicet masculo: nam si fæmina foret, deberet dici: *Dal iei*, da illum illi.

Nota 2. *Da il*, *da ei illum*, quamvis de solis fæmineis dici deberet, tamen dicitur communiter etiam de masculinis; e. g. Dá oi lui Petru, *vel* Dá oi Ánna-ei cutitul? *respondeo:* *Da il*, &c.

4) Nomina propria Virorum, item vox *Zeu*, si post illa sequatur Adjectivum, vel Possessivum aliquod, accipiunt Articulum definitum sicut alia Substantiva, in omnibus casibus; secus tantum in Genitivo, & Dativo volunt ante se illum habere; e. g. Zeul meu, *Deus meus.* Á Zeului meu, *Dei mei* &c. Á lui Zeu, *Dei.* Lui Zeu, *Deo.*

5) Numeri ab unitate incipiendo usque ad vicesimum exclusive volunt habere post se Nominativum Pluralem; (si unitatem excipias, in qua, nec non in binario, & ter-

ternario, etiam in Genere concordant) a vicesimo vero usque in infinitum desiderant post se habere Ablativum cum Præpositione *De*; e. g. *Un hom*, *unus homo*. *O muiēre*, *una mulier*. *Doi Barbáti*, *duo viri*. *Doao femei*, *duae saeminae*. *Trei tauri*, *tres tauri*. *Trei junince*, *tres juvencae*. *Pátru juninci*, *quatuor juvenci*. *Zéce cerbi*, *decem cervi*. *Noao spre zéce pesti*, *novemdecim pisces*. *Doao zeci de corbi*, *viginti corvi*. *Doao zeci si un de vulturi*, *viginti et unus vultures*. *Trei zeci de pásseri*, *triginta passeris*, &c.

6) Accusativi Pronominum personalium *Io*, *Tu*, solent adhiberi in Constructione contracti, Pronominis *Iel* absque contratione; omnes autem absque particula *Pre*, si semel tantum ponantur; e. g. *Me judeca reu*, *me judicat malum*, vel *reum*. *Te*, *êl*, *ne*, *ve*, *êi* vede cu ochi rei, *Te*, *illum*, *nos*, *vos*, *illos aspicit*, vel *videt malis oculis*.

Quando tamen iidem Accusativi bis ponuntur, ultimo positi loco nec contrahuntur, & etiam particulam *Pre* conservant; e. g. *Te judeca pre thine reu*, *Te judicat reum*, vel *malum*, &c.

Reliqua, quæ ad Syntaxim Nominum, & Pronominum spectant, nec hic recensita sunt, aut pergunta sicut apud Latinos, aut dicta fuere in 2. hujus opellæ parte.

C A P U T III.

De Syntaxi Verborum.

§. 1.

Quod Syntaxim Verborum Daco-Romanorum adtinet, ea ferme coincidit cum Syntaxi Verborum Latinorum. Hoc tamen non obstante esto Regula:

I. Omnia Verba volunt habere Nominativum expressum, aut tacitum; e. g. *Io ám cântát láuda lui Zeu, ego cecini laudem Deo.*

II. Omnia Verba Activa regunt Accusativum; e. g. *Cáuta cártea, quaere librum. Tiêne luminaá, tene lumen.*

III. Verba, quæ in latina Lingua Dativum regunt, eundem etiam in Daco-Romana habere volunt; e. g. *Dami ápa, se béu, da mihi aquam, ut bibam.*

IV. Quæ Verba apud Latinos Genitivum regunt, apud Daco-Romanos regunt Ablativum cum Præpositione *De*; e. g. *Ádati á minte de mine, memineris mei. Nuti uitá de mine, non obliviscaris mei.*

Nota. Hæc Regula etiam Adjectivis, regentibus Genitivum apud Latinos, convenit; nam et illa apud nos regunt Ablativum cum Præpositione *De*; e. g. *Plin de reutáte, plenus reitatis, vel malitia. Posthitoriu de láuda, cupidus laudis.*

V. Verba

V. Verba auferendi præter Accusativum regunt Ablativum cum Præpositione *Delá*, ab, e. g. Depárta delá mine luminaá, *remove a me lumen.*

VI. Quæ internam ablationem significant, regunt Ablativum cum Præpositione *din*, e vel *ex*; e. g. Scoatel din căsa, *excute illum e domo.*

VII. Quæ timorem, gaudium, admiratio nemve significant, regunt Ablativum cum Præpositione *de*, & Accusativum Personæ, quacum concordant; e. g. Me tem de iel, *timeo illum.* Bucurate de fii tai, *gaude de filiis tuis.* Me mir de thine, *miror te.*

VIII. Verba regentia Accusativum, vel Dativum Personæ, ad majorem expressionem subinde utrumque duplicant, ita tamen, ut primum contrahant, secundum vero absque ulla contractione ponant, & quidem Accusativum cum particula *pre*, quæ, dum contracte ponitur Accusativus (uti jam diximus Cap. præcedenti) omitti solet; e. g. Te láud pre thine, *laudo te.* Se láuda pre sine, *laudat se.* Mi áu dát mie pâne, *dedit mihi panem.*

IX. Verba, quæ in Lingua Latina Infinitivum postulant, eundem postulant etiam in Daco-Romana; v. g. *"Invátiel á vorbi, doce eum verba facere.* Me ám urít á scriere, *nau-seavi scribere.*

Nota. Diximus jam in Parte 2. dum de Infinitivo primæ Conjugationis ageremus, quod ultima Syllaba *re* Præsentis Infinitivi in loquendo non pronuncietur. Hujus admonitionis cave obliviouscaris.

X. Verba, quæ motum, aut quietem in loco significant, sic construuntur: Ad interrogationem *unde?* quo? regunt Accusativum cum Præpositione *lá*, ad; e. g. Se áu dus lá Romá, *Romam ivit.* Purcéde lá Itáliá, *procedit*, vel *proficiscitur in Italiam.*

Ad interoggationem *unde?* ubi? Ablativum cum Præpositione *în*, in; e. g. Ám fost ïn Romá, *fui Romae.* Shéde in Bucuresti, *sedet Bucurestini.*

Ad interoggationem *deunde?* unde? regunt Ablativum cum Præpositione *din*, ex, si internum quid volueris exprimere, secus cum Præpositione *delá*, a, vel ab; Ám venit din Iási, *veni Jasio.* Áu fugit delá Romá, *fugit Româ.*

Excipe vocem *Cásă*, domus, quæ cum iisdem verbis sic construitur:

Ad interoggationem *unde?* quo? vel ubi? si volumus significare, quod sit intus in domo, aut quod in eam intro perget, *în cásă*, in domo, vel in domum; secus dicimus: *á cásă*, domi, vel domum.

Ad interoggationem *deunde?* unde? pariter dicimus: *De á cásă*, domo; & *din cásă*, e domo.

XI. Quando interrogamus aliquid, in Constructione Verbum auxiliare posponimus prin-

principali; e. g. *Facut áu? fecitne?* Duce se-vá? *ibitne?* Fost áu facut? *feceratne?* vel *Facut áu fost?* *idem.*

XII. Verba denotantia tempus ad interrogationem *quând?* quando? regunt Accusativum cum Articulo definito, si tempus, quod exprimi debet, sit indeterminatum; e. g. *Quând ái puté vení lá noi?* *quando posses venire ad nos?* *Quând ái trecut prin Iási?* *quando transivisti per Jassium?* Respondeo: Zioaá, nopteá, demineatiá, séraá, váraá, primaváraá, toamnaá, iérnaá, Dominecaá, Luniá, &c. *De die, nocte, mane, vesperi, de aestate, vere, autumno, hyeme, die Dominico, Lunae &c.*

Si autem determinatum, nomina dierum ponuntur ad Accusativum absque ullo Articulo & Præpositione; e. g. *Quând se ájuna in septemána?* *Quando jejunatur in hebdomada?* Respondeo: Mercuri, si Vineri, *Die Mercurii, et Veneris.*

Nomina partium anni cum Præpositione *lá,* *ad,* si tempus sit futurum; cum Pronomine *ásta,* *ista,* (quod iisdem nominibus præponitur) si præteritum; e. g. *Me voiú duce lá vára, ibo futura aestate.* *Ám fost ásta toamna, fui praeterito autumno.*

Ad interrogationem *quât?* quamdiu, quantum? respondendum per Ablativum cum Præpositione *in,* vel sine illa, semper tamen absque ullo Articulo; e. g. *Quât ái sezut in Romaá?* *Quamdiu sedisti Romae?* "In cinci ánni, vel cinci ánni, quinque annis.

Cætera ad Syntaxim Verborum pertinentia poteris addiscere ex usu, & natura Syntaxeos Latinæ.

C A P U T IV.

De Syntaxi Adverbiorum, Praepositionum, Conjunctionum, et Interjectionum.

§. 1.

Construētio harum partium Orationis apprime convenit cum Construētione latina earundem. Idcirco speciales de illa regulas tradere, haud necesse est. Notandum nihilo tamen minus, quod Substantiva, dum Præpositio aliqua eis adjungitur, soleant præponi Adjectivis quibuscunque; e. g. Se áu sculát incoantrá barbátului meu, *insurrexit contra meum maritum*. Áu venit delá Imperátul Turcesc lá Imperátul nostrá á Romanilor un Trimis. *Venit ab Imperatore Turcico ad Imperatorem nostrum Romanorum aliquis Legatus.*

A P.

A P P E N D I X

D e P r o s o d i a.

§. 1.

Partis primæ Capite tertio spoponderam, me post Syntaxim de Prosodia separatim acturum, non quidem, ut Valâchicam Poësim doceam, ad eam enim docendam integro libro opus esset, sed ut Regulas aliquas de quantitatibus Syllabarum figam, quibus Lector hac etiam in parte juvari possit; eæ igitur sequentes sunt:

- I. Vocales ante duas Consonantes positæ longæ sunt, ut apud Latinos; e. g. *Dinte*, dens; *lindina*, lens, dis; *sârcina*, sarcina &c.
- II. Vocales á, é, â, ê, î, item Diphthongi áá, áu, ee, & oa, semper longæ sunt quidem, sed in loquendo ea prolongatur, quæ posterior est in voce; v. g. in *Sânatâte*, sanitas, protrahitur tá; in *Asezemânt*, ordinatio, conventio, protrahitur mènt, &c.
- III. Vocales a, e, & i in fine vocum, item post aliquam longam positæ breves sunt; v. g. *Bárba*, barba. *Sânge*, sanguis. *Mâni*, manus.

Idem dicendum de iis, si sint positæ ante Articulum definitum; ut: *Bárbaá*, *Sângelé*, *Mânilé*, *Cânilor*, &c.

Sed a in prima Conjugatione, e in secunda, i in quarta ante m positæ prolongant ultimam; ut: *laudam*, *vedem*, *áuzim*, &c.

Voca-

Vocales *e*, & *i* in secunda, & quarta Conjugatione positæ ante *zi*, *ti*, non absimiliter prolongant Syllabam ; ut : *Vezi*, *âuziti*, &c.

Positum vero *e* ante *i*, si Diphthongum *ei* non efficiat, item *i* ante *e*, prolongant penultimam ; ut : *Vei fâce*, facies; *omenie*, humanitas; *semetie*, superbia &c. Sed tunc *t* ante *e* debet notari acuto.

IV. Vocalis *o* posita ante Consonantem *r*, si hanc excipiat Diphthongus *iu*, semper est longa; ut : *Urmatoriu*, successor; *stapâni-toriu*, regnator, &c.

Secus variat, de qua plura te usus docebit.

V. Vocalis *u*, quæ facta est ex *o* latino, semper est longa; ut : *Lungâ*, longa; *frunte*, frons; *buna*, bona, &c.

VI. Voces, quæ formantur a Supinis Verborum, quæ semper exeunt in *s*, vel in *t*, ultimam Supinorum semper prolongant; v. g. *Cules*, collectus; *culesa*, collecta. *Dus*, ductus; *dusa*, ducta. *Laudát*, laudatus; *laudáta*, laudata. *Umilit*, humiliatus; *umilita*, humiliata. *Perdut*, perditus; *perduta*, perdita. *Auzit*, auditus; *âuzita*, audita.

VII. Reliqua vide Partis primæ Capite secundo, ubi de Diphthongis.

VOCÁVULÁRIU
ROMĂNESC, SHI LATHINESC.

VOCABULARIUM
DACO-ROMANUM,
ET
LATINUM.

I. Despre Zeu, Spiriti (Duchuri), și célé,
ce se cuvin lor.

*De Deo, Spiritibus, & eis, quæ illis
conveniunt.*

Zeu, <i>Deus.</i>	Rescumparatoriu, <i>Re-</i> <i>demtor.</i>
Táta'l, Fiiul, Duchul sânt, <i>Pater, Filius,</i> <i>Spiritus sanctus.</i>	Mangaitoriu, <i>Consola-</i> <i>tor.</i>
Sântaá Troitia, <i>Sancta</i> <i>Trinitas.</i>	Nascatoare de Zeu, <i>Dei-</i> <i>para.</i>
Facatoriu, <i>Factor,</i> <i>Creator.</i>	Sânt, <i>Sanctus.</i>
Faptura, <i>factura, crea-</i> <i>tura.</i>	Viátiaá ce vá se fie, <i>vita futura.</i>
Mântuitoriu, <i>Salvator.</i>	Ráiu, <i>Paradisus.</i>
Mântuire, <i>salus.</i>	"Imperatieá ceriurilor, <i>regnum coelorum.</i>
	Dia-

Diávol, <i>diabolus</i> .	Cucérnecie, <i>religio</i> .
Drác, <i>daemon</i> , <i>draco</i> .	Evlávie, <i>devotio</i> .
Naluca, <i>spectrum</i> .	Conciune, <i>concio</i> .
Fardezeu, <i>atheus</i> .	Rugaciune, <i>rogatio</i> , <i>oratio</i> .
Idol, <i>idolum</i> .	Creditia, <i>fides</i> .
Idolátra, <i>idololatra</i> .	Dogmaá creditiei, <i>articulus fidei</i> .
Hipocrita, <i>hypocrita</i> .	Pénitentia, parére rea, <i>poenitentia</i> .
Ierethic, <i>haereticus</i> .	Infrângere, <i>contritio</i> .
Blastamatoriu, <i>blasphemator</i> .	Botez, <i>baptismus</i> .
Faciárníc, <i>hypocrita</i> .	Cumenecatura, <i>communio</i> .
Basérica, <i>Basilica</i> , <i>Ecclesia</i> .	Icoana, <i>icon</i> .
Têmpla, <i>templum</i> .	Áltár, <i>altare</i> .
Adunáre, <i>congregatio</i> .	Inviiáre, <i>resurrectio</i> .
Sherbire de Zeu, <i>cultus</i> <i>divinus</i> .	

II. Despre Lume, și despre Elementuri.

De Mundo, & de Elementis.

Lume, <i>mundus</i> .	Eur, <i>Eurus</i> .
Ceriu, <i>c elum</i> .	Austr, <i>Auster</i> .
Pláneta, <i>planeta</i> .	Boare, <i>Boreas</i> .
Cometa, <i>cometa</i> .	Zefir, <i>Zephyrus</i> .
Luna noao, <i>novilunium</i> .	Nor, <i>nubes</i> .
Eclips, <i>ecclipsis</i> .	Ploae, <i>pluvia</i> .
Curcubeu, <i>iris</i> .	Roao, <i>ros</i> .
Stélle, <i>stellae</i> .	Bura, <i>pruina</i> .
Foc, <i>ignis</i> .	Nadusiála, <i>aestus</i> .
Áér, <i>aér</i> .	Caldura, <i>calor</i> .
Tiérra, <i>terra</i> .	Stiria, <i>stiria</i> .
Cutramurul paméntului, <i>terrae motus</i> .	Negura, <i>nebula</i> ,
Volbura, <i>turbo</i> .	Fulger, <i>fulgur</i> .
Vênt, <i>ventus</i> .	Tunet, <i>tonitru</i> .
	Traznet, <i>fulmen</i> .
	Ceaça, <i>caligo</i> .

III.

III. Despre Pamânt.

De Terra.

Deál, <i>collis.</i>	Mormênt, <i>monumentum, sepulcrum.</i>
Válle, <i>vallis.</i>	Sélba, padure, <i>silva.</i>
Shes, <i>planities.</i>	Tufa, <i>dumetum.</i>
Ádânc, <i>abyssus</i> , vel <i>aduncus.</i>	Árina, <i>arena.</i>
Áfund, <i>abyssus</i> , vel <i>profundus.</i>	Pulbere, <i>pulvis.</i>
Profund, <i>profunditas</i> , vel <i>profundus.</i>	Lut, <i>lutum.</i>
Lunca, vel Rât, <i>pra-</i> <i>tum.</i>	Máre, <i>mare v. magnus.</i>
Pasiune, <i>pascuum.</i>	Rîu, <i>rivus.</i>
Desiert, <i>desertum.</i>	Parau, <i>rivulus.</i>
Rîpa, <i>ripa.</i>	Fântâna, <i>fons.</i>
	Putiu, <i>puteus.</i>
	Munte, <i>mons.</i>
	Punte, <i>pons.</i>

IV. Despre Têmp.

De Tempore.

Ánn, <i>annus.</i>	Mâne, <i>cras, mane.</i>
Luna, <i>mensis.</i>	Poimâne, <i>perendie.</i>
Septamâna, <i>septimana</i>	Ieri, <i>heri.</i>
Zì, <i>dies.</i>	Álláltaiieri, <i>nudius</i> <i>tertius.</i>
Noapte, <i>nox.</i>	Dupaámeazi, <i>pomeri-</i> <i>dies.</i>
Zioara, <i>aurora.</i>	Dupa cîna, <i>post cae-</i> <i>nam.</i>
Meaza zì, <i>meridies.</i>	Dupa prânz, <i>post pran-</i> <i>dium.</i>
Meaza noapte, <i>media</i> <i>nox.</i>	
Séra, <i>vesper.</i>	
Astazi, <i>hodie.</i>	

V.

V. Despre om, și despre partile
omului.

De Homine, & de partibus Hominis.

Trup, <i>corpus.</i>	Spináre, <i>spina dorsi.</i>
Pélle, <i>cutis, pellis.</i>	Bráç, <i>brachium.</i>
Cáp, <i>caput.</i>	Cot, <i>cubitus.</i>
Peri, <i>pili.</i>	Pumn, <i>pugnus.</i>
Créstet, <i>vertex.</i>	Mâna, <i>manus.</i>
Ceafa, <i>occiput.</i>	Déget, <i>digitus.</i>
Capaçina, <i>cranium.</i>	Unghie, <i>unguis.</i>
Crier, <i>cerebrum.</i>	Pept, <i>pectus.</i>
Frunte, <i>frons.</i>	Sîn, <i>sinus.</i>
Vult, obráz, fácie, <i>vultus, facies.</i>	Ciça, <i>mamma.</i>
Ochiu, <i>oculus.</i>	Pântece, <i>venter.</i>
Luminaá ochiului, pu- <i>pilla.</i>	Buric, <i>umbilicus.</i>
Sprângéne, <i>supercilia.</i>	Lăture, <i>latus, teris.</i>
Géne, <i>cilia.</i>	Coasta, <i>costa.</i>
Têmple, <i>tempora.</i>	Buci, <i>nates.</i>
Lárima, <i>lacryma.</i>	Coapsa, <i>femur.</i>
Nás, <i>nasus.</i>	Genunche, <i>genu.</i>
Nari, <i>nares.</i>	Floier, <i>tibia.</i>
Buca, <i>bucca.</i>	Os, os, <i>ossis.</i>
Uréche, <i>auricula.</i>	Picior, <i>pes.</i>
Gura, <i>os, oris.</i>	Tálpa, <i>planta.</i>
Limba, <i>lingua.</i>	Máçe, <i>viscera.</i>
Dinte, <i>dens.</i>	Ânima, <i>cor.</i>
Masea, <i>maxilla.</i>	Plumâna, <i>pulmo.</i>
Bárba, <i>barba.</i>	Ficát, <i>jecur.</i>
Musteaç, <i>mistax.</i>	Venin, <i>venenum, bilis.</i>
Grumáz, <i>collum.</i>	Splina, <i>splen.</i>
Cerbice, <i>cervix.</i>	Renunchiu, <i>renunculus</i>
Falcí, <i>fauces.</i>	Sânge, <i>sanguis.</i>
Umer, <i>humerus.</i>	Vine, <i>venae.</i>
Spáte, <i>v. dos, dorsum.</i>	Stomác, <i>stomachus.</i>
	Besica, <i>vesica.</i>
	Scopit, <i>sputum.</i>

Bál-

Bála, *saliva*.
 Muc, *mucus*.
 Medua, *medulla*.
 Tusse, *tussis*.
 Sudoare, *sudor*.
 Áuzit, *auditus*.
 Vezut, *visus*.
 Mirosit, *odoratus*.
 Gust, *gustus*.

Pipait, *taetus, palpato*
 Suflet, *anima*.
 "Intiellégere, *intellectus*.
 Voie, *voluntas*.
 Precépere, *ratio*.
 Judecáta, *judicium*.
 Áducere á minte, *me-*
moria.
 Cuget, *cogitatio*.

VI. Despre scaderile omului.

De defectibus hominis.

Schiop, *claudus*.
 Ciungarit, *mutilus*.
 Orb, *coecus*.
 Ceür, *strabo*.
 Gárbov, *gibofus*.
 Gângáv, *balbus*.

Bállámut, *balbus*.
 Surd, *surdus*.
 Plesiug, *calvus*.
 Lunátec, *lunati-*
cus.
 Nebun, *stultus*.

VII. De Vestminte.

De Vestimentis.

Capeneág, *pallium*.
 Háina, *habit*.
 Haine de serbatori,
habit *ferialis*.
 Haine de toate zilele,
habit *quotidianus*.
 Dulmána, *tunica*.
 Mâneca, *manica*.
 Cingatoare, *cingulus*.
 Bumb, *nodus*.
 Cioareci, *galigae*.
 Calçuni, *cälcei*.

Peptáriu, *pectorale*.
 Sugmán, *bracca*.
 Mintée, *clamis*.
 Guller, *collare*.
 Camésia, *indusium*.
 Izméne, *femoralia*.
 Nafráma, *strophium*.
 Manusia, *chirothe-*
ca.
 Sábie, *gladius*.
 Ánel, *anulus*.
 Pepthine, *pecten*.
 Bum-

Bumbușca, *spinter.*
Cerceii, *inaures.*

Degetăriu, *digitale.*
Palarie, *petaſus.*

VIII. De célé de lipse in căsa.

De necessariis in domo.

Másă, *mensa.*
Ármáriu, *armarium.*
Scáun, *ſedes, ſcamnum.*
Pát, *lectum.*
Plápana, *culcitra.*
Perina, *pulvinar.*
Lepedeu, *linteamen.*
Urceor, *urceolus.*
Gláje, *vitrum.*
Bute, *dolum.*
Secure, *ſecuris.*
Sfréder, *terebrum.*
Sápa, *ligo.*
Ác, *acus.*
Ácie, *filum.*
Foarfeci, *forſices.*
Calamáriu, *atramentarium.*
Cerneala, *atramentum.*
Negreala, *tum.*
Pannura, *pannus.*
Pênsa, *tela, penſum.*
Cânepa, *cāabis.*
Iin, *linum.*
Láda, *cista.*
Farina, *farina.*
Lárd, *lardum.*
Cáſiu, *caseus.*
Áçet, *acetum.*
Olei, *oleum.*

Cándela, *candela, lucerna.*
Lúmina, *lumen.*
Cándelábr, *candela-brum.*
Mucáriu, *emunctarium.*
Cuptoriu, *fornax.*
Foc, *ignis.*
Cenusie, *cinis.*
Frigáre, *veru.*
Tegáie, *sartago.*
Caldáre, *ahenum.*
Pariéte, *paries.*
Uſia, *janua.*
Poarta, *porta.*
Ciçina, *cardo.*
Prág, *limen.*
Clopotiel, *tintinabulum.*
Horn, *caminus.*
Grinda, *trabs.*
Ferésta, *fenestra.*
Carbune, *carbo.*
Teciune, *titio.*
Flácara, *flamma.*
Scântéia, *ſcintilla.*
Fum, *fumus.*
Funingine, *fuligo.*
Spuza, *favilla.*
Crémene, *silex.*
Iásca,

Iásca, <i>fomes</i> ,	Báston, <i>idem</i> .
Ámnár, <i>chalybs</i> .	Maciuca, <i>clava</i> .
Matura, <i>scopae</i> .	Punga, <i>marsupium</i> .
Miére, <i>mel</i> .	
Bâta, <i>baculus</i> .	Bánni, <i>denarii</i> .

IX. De célé ce se áfla in Grájd.

De iis, quæ reperiuntur in stabulo.

Ármasáriu, <i>equus admissarius</i> .	Bici, <i>flagrum</i> .
Iápa, <i>equa</i> .	Pinteni, <i>calcaria</i> .
Cáál álb, <i>equus albus</i> .	Capestru, <i>capistrum</i> .
Cáál negru, <i>equus niger</i> .	Frén, <i>fraenum</i> .
Cáál rosiu, <i>equus rufus</i> .	Chám, <i>chamus</i> .
Orz, <i>hordeum</i> .	Shea, <i>ephipium</i> .
Fên, <i>faenum</i> .	Cinga, <i>lorum cinctarium</i> .
Iárba, <i>herba</i> .	Pochila, <i>postillena</i> .
Páie, <i>stramina</i> .	Scari, <i>stapes</i> .
Ciur, <i>cribrum</i> .	Gunoi, <i>finus</i> .
	Ásin, <i>asinus</i> .
	Mánz, <i>hinnulus</i> .

X. De Legumi.

De leguminibus, & oleribus.

Gradina, <i>hortus</i> .	Maierán, <i>majaranus</i> .
Floare, <i>flos</i> .	Floarea soarelui, <i>heliotropium</i> .
Ámaránt, <i>amarantus</i> .	Rosmarin, <i>rosmarinus</i>
Scanteutia, <i>cariophilum</i>	Minta, <i>menta</i> .
Ruja, <i>rosa</i> .	Curcubeta, <i>eucurbita</i> .
Vioara, <i>viola</i> .	Cépa, <i>caepa</i> .
Tulpa, <i>tulipa</i> .	Svekla, <i>pastinaca</i> .
Crin, <i>lilium</i> .	Hemeiu, <i>humulus</i> .
Lileie, <i>lilium</i> .	

XI.

XI. De Árburi, si de Poame.

De arboribus, & de fructibus.

Radacina, <i>radix.</i>	Cerésie, <i>cerasa.</i>
Trunc, <i>truncus.</i>	Mure, <i>mora.</i>
Rám, <i>ramus.</i>	Gastâna, <i>castanea.</i>
Trupina, <i>surculus.</i>	Ciuperca, <i>fungus.</i>
Frunze, <i>frondes.</i>	Buréte, <i>boletus.</i>
Foaie, <i>folium.</i>	Pom, <i>pomus.</i>
Coaje, <i>cortex.</i>	Mar, <i>malus v. malum.</i>
Pom, <i>pomum.</i>	Per, <i>pirus.</i>
Péra, <i>pirum.</i>	Nuc, <i>nux.</i>
Pruna, <i>prunum.</i>	Árin, <i>alnus.</i>
Pérseca, <i>persicum.</i>	Frásin, <i>fraxinus.</i>
Nuca, <i>nux.</i>	Teiu, <i>tilia.</i>
Nuci, <i>nuces.</i>	Soc, <i>sambucus.</i>
Álluna, <i>avellana.</i>	Vitia, <i>vitis.</i>
Mándule, <i>amygdala.</i>	Állun, <i>corylus.</i>

XII. Despre Pásseri, Vite, Fére.

De avibus, animalibus domesticis, & feris.

Camila, <i>camelus.</i>	Kokos, gall, <i>gallus.</i>
Oae, <i>ovis.</i>	Paun, <i>pavo.</i>
Áriéte, <i>aries.</i>	Pássere, <i>passer.</i>
Tiáp, <i>hircus.</i>	Turd, <i>turdus.</i>
Mátia, <i>cattus.</i>	Potârniche, <i>perdix.</i>
Shoarece, <i>mus, sorex.</i>	Gráur, <i>sturnus.</i>
Leu, <i>leo.</i>	Prepelitia, <i>coturnix.</i>
Unicorn, <i>unicornis.</i>	Vulture, <i>vultur.</i>
Tigrida, <i>tigris.</i>	Grue, <i>grus.</i>
Lup, <i>lupus.</i>	Corb, <i>corvus.</i>
Vulpe, <i>vulpes.</i>	Cioara, <i>cornix.</i>

XIII.

XIII. De Vietiuitorii ne taiăti.

De animalibus insectis.

Shérpe , <i>serpens.</i>	Peduchie , <i>pediculus.</i>
Vipera , <i>vipera.</i>	Purece , <i>pulex.</i>
Shopârla , <i>lacerta.</i>	Páinjen , <i>aranea.</i>
Formica , <i>formica.</i>	Álbina , <i>apis.</i>
Vérme , <i>vermis.</i>	Greurusî , <i>grilli.</i>
Lindina , <i>lens , lens.</i>	Musca , <i>musca.</i>
dis.	Trántor , <i>scarabeus.</i>

XIV. De Metálluri.

De Metallis.

Báie , <i>fodina , bajae.</i>	Ferr , <i>ferrum.</i>
Áur , <i>aurum.</i>	Árama , <i>aes.</i>
Árgint , <i>argentum.</i>	Rugina , <i>rubigo.</i>
Árgint viu , <i>argentum vivum.</i>	Diámánt , <i>adamas.</i>
Cusutoriu , <i>stannum.</i>	Rubin , <i>rubinus.</i>
Cioae , <i>materia, e qua fiunt campanae.</i>	Smarágd , <i>smaragdus.</i>
	Crisolit , <i>chrysolitus.</i>
	Margaritáriu , <i>margarita.</i>

XV. De Colori.

De coloribus.

Intunecát , <i>fuscus.</i>	Mohorât , <i>violaceus.</i>
Rosiu , <i>ruber.</i>	Negru , <i>niger.</i>
Gálben , <i>flavus.</i>	Álb , <i>albus.</i>
Vérde , <i>viridis.</i>	Sur , <i>canus.</i>
Vénat , <i>glaucus, venetus</i>	Mieriu , <i>subglaucus.</i>
Vénat luminát , <i>cæruleus.</i>	Sein , <i>cinericeus.</i>

XVI.

XVI. De Fratie, și Cumnatie.

De Consanguinitate, & Affinitate.

Casatorie, <i>conjugium.</i>	Nuora, <i>nurus.</i>
Necasatorintie, <i>caelibus.</i>	Fráte, <i>frater.</i>
Fratie, <i>propinquitas.</i>	Sora, <i>soror.</i>
Cumnát, <i>cognatus.</i>	Nepot, <i>nepos.</i>
Parinti, <i>parentes.</i>	Nepoata, <i>neptis.</i>
Mái mári, <i>majores.</i>	Stranepot, <i>pronepos.</i>
Mosiu, <i>avus.</i>	Barbát, <i>maritus.</i>
Moafia, <i>avia.</i>	Muiére, <i>uxor.</i>
Vitrec, <i>vitricus.</i>	Mire, <i>sponsus.</i>
Másteha, <i>noverca.</i>	Mireasa, <i>sponsa.</i>
Táta, <i>Pater.</i>	~Incredintiát, <i>desponsatus.</i>
Máma, <i>Mater.</i>	Prunc, <i>infans.</i>
Fiiu, <i>filius.</i>	Nanásiu, <i>patrinus.</i>
Fiiia, <i>filia.</i>	Nanásia, <i>patrina.</i>
Fiiástru, <i>privignus.</i>	Veduv, <i>viduus.</i>
Fiiástra, <i>privigna.</i>	Veduva, <i>vidua.</i>
Ginere, <i>gener.</i>	~Insorát, <i>uxoratus.</i>

FORME

FORME DE VORBIT DESPRE
LUCRURILE CÉLE, CE MAI
ÁDÉSE-ORI VIN IN CUVENTARE.

MODI LOQUENDI DE IIS REBUS,
QUÆ SÆPIUS VENIUNT IN
SERMONEM.

ÂNTÂIAA VORBIRE.

I. - DIALOGUS.

A întrebă pre cinevă Sciscitari aliquem de
despre ásá, si álor sua, suorumque
sai sănatáte. valetudine.

Buna demi-neatiaá } Domnu-
Buna zioá } le, vel
Buna séraá } Doamne!
Fire ái sănatòs } Dom-
Bine ái venit } niea tá.
Quum traestí? iefti sâ-
natòs,
Sênt sănatòs: multiám
lui Dumne Zeu, si
Domnieei téle de
cuvínte bune.
Dár ceiá lálti, quárii
mái ái, Pruncii, si
Faméiaá?

Bonum mane } Domi-
Bonus dies } ne!
Bonus vesper }

Bene valeas } *Domina-*
Bene venisti } *tio tua.*
Quomodo vales? *esne*
fanus?

Sum fanus: gratias
ago Domino Deo,
et Dominationi tuæ
pro verbis bonis.

Et reliqui, quos insu-
per habes, Proles,
et Familia?

G

Toti

Bayrische
Staatsbibliothek
München

Toti se inchina sânatosi
Domniei tâle.

Dár Betrânul , Táta'l
Domniei tâle, qum
se mái poarta? viu
e anche?

Custa si iel ne puthin-
ciös din zì in zì quá
vecchii.

Dár á - Domnieei tâle
Cásnici quum vie-
tiuesc?

Toti sênt sânatosi spre
sierbirea Domniei
tâle.

Plácati á - sedé , qua êi
fi ostenit.

Bá ostenit nus' , tatusi
foarte bucuros ási
plini poruncaá Dom-
niei tâle ; dár cáuta
se me intorn á cása
quât mái rapede voi
puté.

Remâni în páce pâna te
oi mái vedé iára.

Sherbul cel mái plecát,
si mái umilit ál Dom-
niei tâle.

Mámaei , Sororilor , si
Frátilor Domniei tâ-
le le spune inchina-
ciuni , si voie buna
delá mine.

Ti oi fáce pre voie.

*Omnes se inclinant sani
Dominationi tuae.*

*Et senex , pater Domi-
nationis tuae , quo-
modo se gerit ? est-
ne vivus adhuc ?*

*Vivit et ille debilis de
die in diem , uti
senes.*

*Et Dominationis tuae
domestici quomodo
vivunt ?*

*Omnes sunt sani ad
servitium Domina-
tionis tuae.*

*Placeat tibi sedere ,
quia eris lassus.*

*Non sum lassus , ta-
men libentissime
implerem mandatum
Dominationis tuae : sed
debeo re-
dire domum quan-
tocyus potero.*

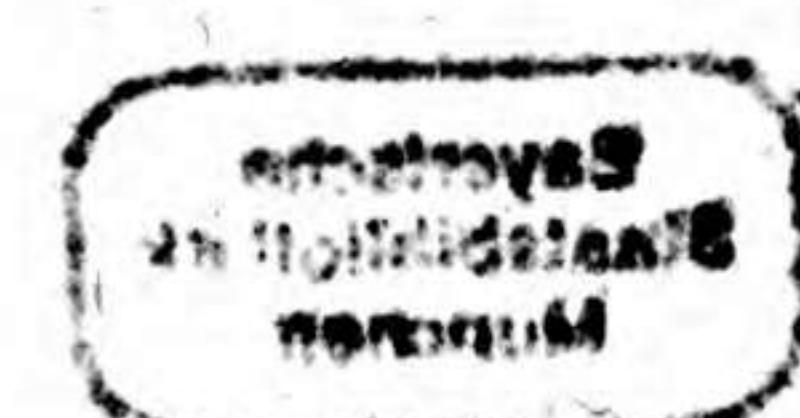
*Maneas in pace , donec
te iterum videbo.*

*Servus submississimus ,
atque humillimus
Dominationis tuae.*

*Matri , Sororibus , et
Fratribus Domina-
tionis tuae dic in-
clinationes , et bo-
nam voluntatem ,
(gaudium) a me.*

*Satisfaciam voluntati
tuae.*

ÁDO.

ÁDOAÁ VORBIRE.

II. DIALOGUS.

A-chiamáre Oaspeti.

Invitare Hospites.

Páre, qua báte cine-
vá lá usia.

M'oi duce, se ved cine
e.

Cine esti á-colea?

Om bun, sáu Fartát.

Pre cine cáuti?

Cerc pre Prealuminátul
Domn, ácásá éste?

Vezi bine, e ácásá, pen-
trucè?

Ási posthì, se ám noroc
de á-vorbì cu Mari-
ea sá.

Delá cine esti trimis?

Delá Mariea saá Báro-
nul N.

Intra, si ástépta puçin,
pân' êi voi spune.

Sherbul Prealuminátului
Domn N. ár vré,
seti vorbésca.

Fa, se între.

Mariea saá, Domnul
meu încchinânduse te
saruta, Prealumináte
Doamne, si se reaga,
se te umilești á prâ-
ză mâne lá iel.

*Apparet aliquis pul-
fare fores.*

*Ibo visurus , quis
est.*

Quis es ibi?

*Homo bonus, vel Ami-
cus.*

Quem quaeris?

*Quaero Illustissimum
Dominum , estne
domi?*

*Utique , est domi ,
quare?*

*Optarem, ut haberem
fortunam loquendi
cum Illustritate
(Magnitudine) suà.*

A quo es transmissus?

*Ab Illustritate sua Ba-
rone N.*

*Intra, et exspecta mo-
dicum , donec illi
exponam.*

*Servus Illustrissimi
Domini N. vellet
tibi loqui.*

Fac , ingrediatur.

*Illustritas sua, Herus
meus inclinando se
te salutat, Illstris-
sime Domine, rogat-
que , ut velis (te
humilie) cras apud
illum prandere.*

G 2 Spune

Spune Marieei săle sier-
bire , inchinare , si
sarutare delă mine ,
si qua'l voi curteni.

Mái prânzì vá cinevá lá
Domnul tau ?

Vor mái pranzl unii
dintru eei mái buni
fartáti á lui.

Pre quárii ácumá voiú,
sei învit.

*Dicito Illustrati suae
servitium , inclina-
tionem , et salutem
a me , et quod eum
invisam.*

*Prandebitne adhuc ali-
quis apud tuum Do-
minum ?*

*Adhuc prandebunt ali-
qui e melioribus ejus
amicis.*

*Quos nunc volo invi-
tare.*

*Masaá se ástérne , si
Oaspetii se áduna.*

Áuziti sierbilor ! ástér-
neti másaá , qua îndá-
ta vor báte doao spre
zéce.

Pentru quâte féce se
ástérnem ?

Mai Petre ! quâti ti áu-
zis , qua or vení lá
prânz ?

Opt áfára de Soacraá
Mariei tále , quárea
áveni cu toti trei Ne-
potii , si cu Nuorá
sá.

Ásiá dára ástérneti pen-
tru fésse spre zéce.

Áici sênt átate cutite ,
furcutie , linguri , si
Sálveturi.

*Mensa sternitur , & Ho-
spites conveñiunt.*

*Audite servi ! instruite
mensam , quia illico
sonabit duodecima.*

*Pro quot personis ster-
namus ?*

*Heus tu Petre ! quot
tibi dixere , se ven-
turos ad prandium.*

*Octo praeter Socrum
Illustritatis tuae ,
quae veniet cum o-
mnibus tribus Nepo-
tibus , et cum Nuru
sua.*

*Itaque sternite pro se-
decim.*

*Hic sunt totidem cul-
tri , furcellae , coch-
learia , et mappalia.*

Unde

Unde sênt sararitiele?
Plines' de sâre?
Du te în coqvina si áda
teiérele , si patenile
(blidele) céle de cu-
sutoriu.

Pune pachárele céle de
cristál îträurite pre
mása.

Tocméstc scáonele în
rând.

Toate sênt gátá: da de
stire Mariei sále.

Prealumináte Doamne!
buccáteles' puse pre
mása.

*Se séde lá mása, se
mânca, si se bea.*

De ve pláce Domniilor
voastre, se ne punem
lá mása, qua se vor
recí buccátele.

Luátiva locuri, si scá-
one dupa placére, si
fara de álégere, fara
ceremonii, quaci toti
sêntem fartáti.

Zámaá áceastaá e fa-
cuta tocmá pre gustul
meu.

*Ubi sunt salinaria?
Suntne plena salis?
Perge in culinam, et
adfer orbiculos, et
patenas slanneas.*

*Pone pocula chrystral-
lina inaurata ad
mensam.*

*Construe sedes in or-
dinem.*

*Omnia sunt parata:
fac sciat Illustritas
sua.*

*Illustrissime Domine!
cibi sunt mensae
appositi.*

*Affidetur mensæ, man-
ducatur, & bibitur.*

*Si placet Dominationi-
bus vestris, ponam-
us nos ad mensam,
quia frigescient fer-
cula.*

*Accipite vobis loca,
et sedes juxta placi-
tum, et indiscrimi-
natim, absque cere-
moniis, quoniam o-
mnes sumus amici.*

*Hoc jusculum est pree-
paratum plane ad
meum gustum.*

Nu gândî , qua esti
sîngur , quarui éi
pláce , qua si noi ácea-
staá zicem.

Cárnea cea de vácca ,
de vitiel , ânche mi
áu placut , tatusi êmi
mái pláce áceasta de
cerb , de caprioara ,
de gaiina , de porc ,
&c.

Dáti - ne de beùt.

De quáre vin porunciti
sev' áduc ? de cel
roșu , său de cel
álb ?

Áda de cel roșiu.

Quum ve pláce vinul
ácestá ?

Foarte bine.

Pláca ve Domniilor voa-
stre á manâncá , si
á-bea.

Nu te ostení á ne ám-
biea , qua mâncam ,
si beem din grátiea
Domniei tâle.

Bága vin pachárnice.

Se beem pentru sănatá-
tea fartátilor nostri.

Pentru sănatátea Do-
mniilor voastre.

*Non putas te solum
(singulum) esse , cui
placet , quia et nos
hoc dicimus .*

*Caro bubula , vitulina
etiam placuit mihi ,
tamen plus mihi pla-
cet haec cervina ,
caprina silvatica ,
galinacea , suilla ,
etc .*

*Date nobis ad biben-
dum .*

*De quali vino manda-
tis ut vobis feram ?
de rubro , vel de
albo ?*

Adfer de rubro .

*Quomodo placet vobis
vinum istud ?*

Optime .

*Placeat Dominationi-
bus vestris mandu-
care , et bibere .*

*Non te fatiges nos ad-
hortari , quia man-
ducamus , et bibimus
ex gratia Domina-
tionis tuae .*

*Infunde vinum pincer-
na .*

*Bibamus in salutem
anicorum nostro-
rum .*

*Pro salute Dominatio-
num vestrarum .*

Dumne

Dumne Zeu ve tie întru
multi ánni în páce
sânatosi, si fericiti.

Foarte frumós éti mul-
tiamim , si áfisdereá
éti poft him toate céle
bune.

Foarte éti multiamim
de prânzul bun.

Nu éste pentruce semi
multiamiti.

Ve rog, se luáti in
nume de bine, si se
fiti iertatori.

*Dominus Deus conser-
vct vos per multos
annos in pace sanos,
atque beatos.*

*Pulcherrime gratias ti-
bi agimus , et pariter
precamur tibi omnia
bona.*

*Humillime gratias tibi
agimus pro lauto
prandio.*

*Non est, cur gratias
mihi agatis.*

*Vos rogo , accipite in
bcnam partem , et
ignoscite.*

ATREIÁ VORBIRE.

*De mutárea têmpului,
si de oarele zilelor.*

Ce têmp éste ?
E serin.
E reu têmp.
Incépe á suflá vêntul.
Bátte vênt.
Asta noapte áu cazut
bruma, niea, grân-
dine.
Delá méza noapte tot
ninge.
Om ávé ploae.
Ploao áfára?

*De vicissitudine tempo-
ris , & de horis dierum.*

*Quale tempus est ?
Serenum est.
Malum tempus est.
Incipit flare ventus.
Ventus flat.
Hac nocte cecidit
bruma, nix, gran-
do.
A media nocte semper
ningit.
Pluviam habebimus.
Pluitne foris ?*

Nu

Nu numái ploao , ci
âanche si fulgera.

Nu e têmp se jáci în
pát; scoala te, n'áuzi
quum tuna , si traz-
néste ?

Cáld e áfára ?

Bá, átâtá de máre frig
áu fost ásta deminea-
tia , quât toate ápele
áu inghiaçiat.

Nu e cu puthintia fiind-
qu'á séra erá nor.

Quâte oare (ciásuri) sênt?
Áu battut , vel áu fost
un spre zéce.

Trei fertáie pre cin-
ci.

Uitate lá oráriu (lá
ciás.)

Mérge pre noao.

Indáta or si siésse.

Quum tréce têmpul!

Shi io ástept.

E ámeazi.

*Non tantum pluit, sed
etiam fulgurat.*

*Non est tempus jacen-
di in lecto ; eleva te,
non audis quî tonat,
et fulminat ?*

Calidumne est foris ?

*Non, tam magnum fri-
gus fuit hoc mane,
ut omnes aquae in
glaciem versae sint.*

*Non est possibile, quan-
doquidem heri ves-
peri erat nubes.*

Quota est hora ?

*Sonuit , vel fuit un-
decima.*

*Tres quadrantes ad
quintam.*

Aspicias horologium.

Fertur ad nonam.

Illoco erit sexta.

Ut transit tempus !

*Et ego moram tra-
ho.*

Meridies est.

APATRÁÁ VORBIRE

IV. DIALOGUS.

Intra callatori în cricima.

Quâte milluri sênt deaici pâna în Bucureşti?

Treizeci si siépte.

Am facut doazeci si cinci de milluri; tăsu si astazi n'om puté sosì ácolo.

Buna e călea?

Nu prea.

Ásiá dára ne á cautá, se ne ábatem în cricimáa cea mái aproape, si se noptem intrinsaá.

Cricimáriule! putemune ábate áici?

Vedeti bine Domnilor; veti gasì áici frumoase casi, lepedeo curáte, çoluri noao, mânußerguri, perine, si toate, quâte sênt de lipsa.

Árata ne dár o kilie, vel o casutia.

Indáta.

Inter itinerantes in diversorio.

Quot milliaribus distat hinc Bucurestium?

Triginta septem.

Confecimus viginti quinque millaria; tamen hodie eo pervenire non poterimus.

Estne commoda via?

Non adeo.

Necesse est igitur, ut in primam cauponam divertamus, et ibidem pernoctemus.

Caupo! possumusne hic divertere?

Utique Domini; hic invenietis pulchra cubicula, munda linteamina, lodices novas, mantilia, pulvinaria, et omnia necessaria.

Ostende ergo nobis ali quod cubiculum.

Illico.

Ce

Ce voiiti, se ve férbem
pre cina?

Fáctei o tira de záma,
ápoi coaceti puçinté-
le oao, si frigeti un
pui de gaina, de
rátia, de curca, de
gânsca, &c.

Dár pre lânga friptura
ce vréti, saláta, sáu
spárga?

Ne micá de ácéstea, ci
ne áda puçintel cu-
rech.

Deaca n'áti bagát sio-
frán ïn zámaá ácea-
staá, âncái se o fiti
facut cu petrinsei.

N'áveti vro radiche?

Nu; dár ávem unt proa-
spat, struguri, si pru-
ne, si pérseci.

Dár de beuut ce áve-
ti?

Ávem vin, beére, rosol,
si vinárs.

Cu quât e masuraá de
beére?

Áceastaá se ftì, qua e
cu cinci creiçári.

*Quid vultis, ut coqua-
mus pro caena?*

*Parate modicum jus-
culum, dein coquite
pauca ova, et frigite
unum pulatum gal-
nae, anatis, galli
indiaci, anseris,
etc.*

*Et penes assum quid
vultis, lactucam, vel
asparagum?*

*Nihil horum, sed ad-
fer nobis modicos
caules.*

*Si non condivistis hoc
jusculum croco, sal-
tem praeparassetis
cum petroseliis.*

*Non habetis aliquem
rafanum?*

*Non; sed habemus
butyrum recens, bo-
tros, et pruna, et
persica.*

*Et ad bibendum quid
habetis?*

*Habemus vinum, ce-
revisiam, rosolum,
et crematum.*

*Quanti est mensura
cerevisiae?*

*Hoc scitur, quod sit
quinq[ue] cruciferis.*

Auzi

Âuzi cricimáriule ! nus' ár puté grasi un caraush se ne duca pâna la Árgish ?
 Bá tocmá ácum áu fost unul áici : vréti se'l chiam înlaontru ?

Chiama'l.
 Dea Dumne Zeu bine Domnilor !
 Bine ái venit om de omenie.
 Ce mi porunciti ?
 Quând éi pornì quâtra Árgish ?
 Mâne pâna 'n zioa, de voi capatá oameni, se port.

Doara si Domniile voastre éti vré, se mérgeti lá Árgish ?
 Vezi bine : quât ceri pentru un loc în caruça ?
 M'eti dá zéce florinti pre loc, si voi tiéné locurile céle mai bune.
 Bá, ti om dá doi gálbeni , si , de tevei purtá bine , vrun mariásh pre heuntu-ra.

Audi caupo ! non posset inveniri vector aliquis, ut nos vehat Argim usque ?
Plane modo pervenit huc unus : vultis, ut illum clamem intro ?
Clama illum.
Deet Dominus Deus bene o Domini !
Bene venisti humane homo.
Quid mihi mandatis ?
Quando movebis Argim versus ?
Cras summo mane, si invenero homines vehendos, vel portandos.
Fortasse etiam Dominationes vestrae velletis ire Argim ?
Utiique : quantum petitis pro uno loco in rheda ?
Dabitis decem florenos pro loco, et reservabo loca meliora.
Non, dabimus tibi duos Ducatos (Aureos), et, si bene te gesseris, unum, alterumve mariatum pro potu.

Sênt

Sênt îndestulit.
Noapte buna, și visuri
curáte.
Hodignéste în páce, și
nuti uitá áne sculá
cu o jimatóte de oara
mái innáinte de ce om
pornì.

Voi desteptâ.
Cricimâriule! cu quât
éti sêntem datori?
Cu doi Tálleri.

Nái, și remâni săna-
tòs.

Cálle buna Domnilor
voastre.

Sum contentus.
Bonam noctem, et
somnia casta.
Requiescas in pace, et
né obliviscaris, nos
excitare media hora
prius, quam profi-
ciscamur.
Excitabo vos.
Caupo! quantum tibi
debemus?
Duos Talleros.

En illos, et bene va-
leas.

Bonum iter Domina-
tionibus vestris.

ACINCEA VORBIRE.

Un nermérnic întreaba
delá un cetatián un-
de séde cutáre.

Shtíi Domniea taá Ro-
mâneste?

Shtiu, quaci? sáu doara
ái ávé cevá deá mi
poruncì?

Peregrinus sciscitatur a
cive, ubi habitet
N.

Gallesne Dominatio
tua Daco-Romanice?

Scio, ecce? aut for-
tasse haberet ali-
quid mihi mandan-
dum?

Nu

Nu sênt dedát á poruncí unui om de omenie, quum esti Domniea taá, pentruácea nuti poruncesc, ci te rog.

Om bun ! cu cuvintele ácéstea me rusini; plácati ámi poruncí.

Nu cunosti pre cutáre ?

Bá, cunosc.

Rogute, unde siéde ?

Nu depárte, pre ullitiaá áceastaá.

Dute numái pre carárea áceastaá, pâna vei dá de o căsa împistrita, ácolo siéde.

De ádréptaá, sáu de ástângaá ?

De ádréptaá.

Foarte multiamesc Domnieei tále.

Nu éste, pentrucè se multiamesti.

Auzi Domniea taá ! áici siéde Excelléntiea Saá N. ?

Aici ; dár nu e á căsa.

Non sum asuetus mandare homini honesto, uti es Dominatio tua, ideo non tibi mando, sed te rogo.

Bone homo ! his verbis me confundis ; placeat tibi, mihi mandare.

Non cognoscis talem hominem ?

Non ita est, cognosco.

Rogo te, ubi habitat ?

Non procul, in hac platea.

Perge tantum per hanc semitam, donec attinges domum aliquam pictam, ibi habitat.

A dextrane, vel a sinistra ?

A dextra.

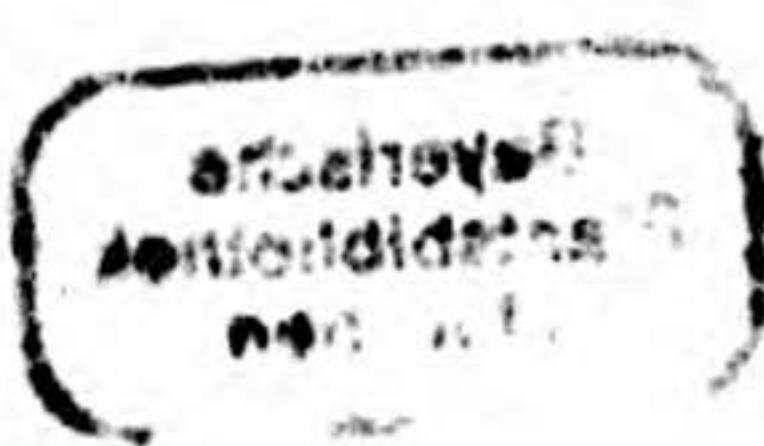
Humillimas gratias ago Dominationi tuae

Non est, cur gratias agas.

Audi Dominatio tua ! hic habitat Excellentia Sua N. ?

Hic ; sed non est domi.

Quând

Quând l'ási puté gasì ácásà? *Quando possem eum domi invenire?*

Ástára lá sépte oare
ânce á fì ácásà;
dár mái bine ái fáce,
de ái venì mâne de
mineatia lá opt, qua
átunci n'á fì cuprins.

*Hodie vesperi hora se-
ptima etiam erit
domi; sed melius
faceres, si venires
cras mane octava,
quia tunc non erit
occupatus.*

Ásiá voi fáce: remâni
sânatòs.

*Sic faciam: remane
fanus.*

Sierbul Domniei
tále.

*Servus Dominationis
tuae.*

